

“KADINLAR İÇİN DAHA ÇOK VE DAHA İYİ İŞLER:
TÜRKİYE’DE İNSANA YAKIŞIR İŞ İÇİN
KADINLARIN GÜÇLENDİRİLMESİ” PROJESİ

ANKARA İŞGÜCÜ PİYASASININ TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ PERSPEKTİFİNDEN ANALİZİ

EMEL MEMİŞ

Copyright © Uluslararası Çalışma Örgütü 2016

İlk yayın tarihi: 2016

Uluslararası Çalışma Ofisi'nin yayınları Evrensel Telif Hakları Sözleşmesi'nin 2. Maddesine göre telif hakkına sahiptir. Bununla birlikte, bu yayınlardan kaynak belirtilmek suretiyle izin almadan kısa alıntılar yapılabilir. Basım ve tercüme hakları için başvurulması gereken adres şöyledir: ILO Publications (Rights and Licencing), International Labour Office, CH-1211 Cenevre 22, İsviçre ya da e-posta ile: rights@ilo.org. Uluslararası Çalışma Ofisi bu tür başvuruları memnuniyetle karşılamaktadır.

Basım haklarıyla ilgili kuruluşlara kayıtlı kütüphaneler, kurumlar ve diğer kullanıcılar, kendileri için bu amaçla çıkartılan izinlere istinaden yayınları çoğaltabilirler. Ülkenizdeki bu tür kuruluşlar için bakınız: www.ifro.org.

Memiş, Emel

Ankara işgücü piyasasının toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden analizi: kadınlar için daha çok ve daha iyi işler: Türkiye'de insana yakışır iş yoluyla kadınların güçlendirilmesi / Emel Memiş ; International Labour Organization, ILO Office for Turkey. - Ankara: ILO, 2016

ISBN: 978-92-2-030801-1 (print)

ISBN: 978-92-2-030802-8 (web pdf)

International Labour Organization; ILO Office for Turkey

labour market analysis / demographic aspect / economic implication / gender equality / employment opportunity / regional level / Turkey

13.01.1

ILO Cataloguing in Publication Data

ILO yayınlarında kullanılan ve Birleşmiş Milletler uygulamaları ile uyumluluk taşıyan görsel malzemeler, herhangi bir ülkenin, bölgenin, buralardaki yetkililerin statüsü veya bu coğrafi alanların sınırları konusunda Uluslararası Çalışma Ofisi'nin herhangi bir görüşünü yansıtmaz.

İmzalı makale, araştırma ve diğer katkılarda ifade edilen fikirlerin sorumluluğu yalnızca yazarlara aittir ve yayın içinde ifade edilen fikirlerin Uluslararası Çalışma Ofisi tarafından desteklediğini göstermez.

Firma isimlerine ve ticari ürün veya süreçlere yapılan referanslar, onların Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından desteklendiğini belirtmez ve belirli bir firmaya, ticari ürün veya sürece referans verilmemesi bir onaylamama işareti değildir.

ILO yayınları ve elektronik ürünleri belli başlı kitapçılardan ve elektronik dağıtım platformlarından temin edilebilir veya direk olarak ilo@turpin-distribution.com adresinden temin edilebilir. Daha fazla bilgi için, web sitemizi ziyaret edin: www.ilo.org/publns veya ilopubs@ilo.org adresi ile iletişime geçin.

Türkiye'de basılmıştır.

İÇİNDEKİLER

Giriş	7
1. Ankara İlinin Temel Sosyo-demografik ve Ekonomik Özellikleri	8
2. Ankara İli İşgücü Piyasasının Temel Özellikleri	9
2.1. İşgücü bilgileri	9
2.2. Ankara İli İstihdam Durumu	15
2.3. İşsizlik	18
3. İŞKUR Türkiye İşgücü Piyasası Analizi - Ankara İli, 2014	21
3.1. Açık İşler	29
3.2. Açık İşlerde İstenen Eğitim Düzeyi ve Özellikler	37
3.3. Temininde Güçlük Çekilen Meslekler	42
3.4. Gelecek Dönem İstihdam Eğilimleri/İstihdamda Artış ve Azalış Beklenen Meslekler	46
Sonuç ve Öneriler	49
Kaynakça	52

TABLolar

Tablo 1 – Nüfusun İşgücü Durumu (Bin kişi)	10
Tablo 2 – Eğitim Durumu ve Yaş Grubuna Göre İşgücü (Bin, 15+ yaş) ..	11
Tablo 3 – Yaş Grubuna Göre İşgücüne Katılma oranları (%)	12
Tablo 4 – Eğitim Durumuna Göre İşgücüne Katılma Oranları (%)	12
Tablo 5 – Eğitim Durumu ve Yaş Grubuna Göre İşgücü Dışında Kalan Nüfus	14
Tablo 6 – İstihdamın İktisadi Faaliyet Koluna Göre Dağılımı (15 + yaş) ...	15
Tablo 7 – İstihdamın İşteki Duruma Göre Dağılımı (15+ yaş)	16
Tablo 8 – Eğitim Durumuna ve İktisadi Faaliyet Koluna Göre İstihdam Edilenler	17
Tablo 9 – Sosyal Güvenlik Kurumuna Kayıtlılığa ve İktisadi Faaliyet Koluna Göre İstihdam	17
Tablo 10 – Yaş Grubuna Göre İşsiz Sayıları (Bin)	18
Tablo 11 – Yaş Grubuna Göre İşsizlik Oranları (%)	18
Tablo 12 – Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Oranları (%)	19
Tablo 13 – İş Arama Sürelerine Göre İşsizler	20

Tablo 14 – Yaş gurubuna göre iş arama süresi (%)	20
Tablo 15 – Kadın ve Erkek Çalışanların Sektörlere Göre Dağılımı (2014) ..	22
Tablo 16 – Sektörler Bazında Çalışanların Cinsiyete Göre Dağılımı (%) ..	26
Tablo 17 – Ana Meslek Gruplarına Göre Çalışan Oranı	26
Tablo 18 – Cinsiyete Göre En Çok Çalışılan Meslekler, 2014	28
Tablo 19 – Sektörlere ve Cinsiyete Göre Açık İşlerin Dağılımı ve Oranları ..	29
Tablo 20 – Ana Meslek Gruplarına ve Cinsiyete Göre Açık İşlerin Dağılımı	30
Tablo 21 – En Fazla Açık İşin Bulunduğu İlk Yirmi Mesleğin Cinsiyete Göre Dağılımı	32
Tablo 22 – Mevcut Kadın Çalışan Sayısının En Yüksek Olduğu İlk Yirmi Mesleğin Cinsiyete Göre Dağılımı	35
Tablo 23 – Kadınlar İçin Potansiyel Açık İşlerin En Fazla Olduğu İlk Yirmi Mesleğin Cinsiyete Göre Dağılımı	36
Tablo 24 – Açık İşlerde İstenen Eğitim Düzeyi (%)	38
Tablo 25 – Açık İşlerde İstenen Özellikler ve Beceriler (%)	39
Tablo 26 – Açık İşlerde Eğitim Düzeyine Göre İstenen Özellikler ve Beceriler (%)	40
Tablo 27 – Açık İşlerin Karşılama Yolları (%)	41
Tablo 28 – Kadınlar için Potansiyel En Fazla Açık İşin Olduğu İlk 20 Meslekte Açık İşlerin Karşılama Yolları (%)	41
Tablo 29 – Potansiyel Olarak Kadınlar İçin En Fazla Açık İşin Olduğu İlk 20 Meslekte Açık İşlerin Karşılama Yolları (%)	42
Tablo 30 – Temininde Güçlük Çekilen Meslekler	43
Tablo 31 – TÇGM Oranına Göre Sektör Sıralaması	43
Tablo 32 – Güçlük Çekilme Nedenleri (Tüm meslekler)	44
Tablo 33 – Güçlük Çekilme Nedenleri (Potansiyel Meslekler)	44
Tablo 34 – Güçlük Çekilme Nedenleri (Potansiyel Meslekler)	46
Tablo 35 – İstihdamda Artış ve Azalış Beklenen Ana Meslek Grupları ...	47
Tablo 36 – Cinsiyet Tercihine Göre En Fazla Açık İş Olan Mesleklerde Beklenen Net İstihdam Değişikliği	48

ŞEKİLLER

Şekil 1 – Yaş Grubuna Göre İşgücüne Katılım Oranları (2013)	12
Şekil 2 – Eğitim Durumuna Göre İşgücüne Katılım Oranları (2010)	13
Şekil 3 – Eğitim Durumuna Göre İşgücüne Katılım Oranları (2013)	13
Şekil 4 – Çalışanların İktisadi Faaliyet Koluna Göre Dağılımı (2013)	15
Şekil 5a – Yaş Grubuna Göre İşsizlik Oranları (2010)	19
Şekil 5b – Yaş Grubuna Göre İşsizlik Oranları (2013)	19
Şekil 6 – Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Oranları (2013)	20
Şekil 7a – Çalışanların Sektörlere Göre Dağılımı (2014)	23
Şekil 7b – Çalışanların Sektörlere Göre Dağılımı (2014)	24
Şekil 8 – Çalışanların Sektörlere Göre Dağılımı (2014)	25
Şekil 9a – Mesleğe Göre Çalışanların Dağılımı (2014)	27
Şekil 9b – Mesleğe Göre Çalışanların Dağılımı (2014)	27
Şekil 10 – Meslek Gruplarına Göre Cinsiyet Tercihlerinin Dağılımı (2014)	31
Şekil 11 – En Fazla Açık İşin Bulunduğu İlk Yirmi Mesleğin Cinsiyete Göre Dağılımı	33
Şekil 12 – En Fazla Açık İşin Bulunduğu İlk Yirmi Meslekte İstenen Eğitim Düzeyi ve Cinsiyete Göre Dağılım	38
Şekil 13 – Açık İşlerde İstenen Beceri ve Özelliklerine ve Cinsiyete Göre Dağılım	39
Şekil 14 – Temininde Güçlük Çekilme Nedenleri	45

ÖNSÖZ

Bu çalışma “Kadınlar İçin Daha Çok ve Daha İyi İşler: Türkiye’de İnsana Yakışır İş için Kadınların Güçlendirilmesi” adlı ILO ve Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) ortaklığında yürütülen ve finansmanı İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı (SIDA) tarafından sağlanan proje kapsamında gerçekleştirilmiştir. Projenin amaçlarından biri, işgücü piyasalarının toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden daha sağlıklı ve güçlü bir analizi için veriler toplanması, verilerin analizlerinin yapılması ve İŞKUR ve diğer paydaşların proje pilot illeri olan Ankara, Bursa, İstanbul ve Konya’da kanıta dayalı politika seçenekleri geliştirebilmelerine yardımcı olmaktır.

Bu amaçla, İŞKUR’un 2014 yılı 1. Dönem İşgücü Piyasası Talep Araştırması Anketi soru formuna işyerlerinde istihdamın ve işgücü talebinin cinsiyet yapısını ve işverenlerin açık işler konusunda cinsiyet temelli tercihlerinin olup olmadığını anlamak için ek sorular eklenmiştir. Sorulara verilen cevapların detaylı analizleriyle, insana yakışır işler sunan açık işlere kadınların yerleştirilebilmesi için İŞKUR’un sunduğu mesleki eğitim ve işe yerleştirme hizmetlerinin kanıta ve toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı bir yaklaşımla daha etkinleştirilmesine yardımcı olmak amaçlanmıştır.

Çalışmanın politika yapımcılar, araştırmacılar ve tüm paydaşlar için faydalı olmasını dileriz.

ILO Türkiye Ofisi

GİRİŞ

Bu çalışmanın ilk bölümünde Ankara ilinin temel sosyo-demografik ve ekonomik özelliklerine yer verilmiş, ardından ikinci bölümde, Ankara ilinde işgücü piyasasının toplumsal cinsiyet perspektifinden bir değerlendirmesi sunulmuştur. İldeki mevcut işgücü, istihdam, işsiz ve işgücü dışındaki nüfus profili incelenerek, kadınların işgücü piyasasına ilişkin deneyimlerinin hangi yönleriyle erkeklerle farklılaştığı ve ayrılmaların olası nedenlerine dair tespitlerde bulunulmuştur. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise İŞKUR tarafından yürütülen Ankara İşgücü Piyasası Talep Araştırması 2014 anket verisi kullanılarak ikinci bölümde sunulan farklılaşmanın talep kaynaklı potansiyel sebepleri araştırılmıştır. Bu amaçla kadınlar için potansiyel anlamda açık iş sayısının en yüksek düzeyde olduğu mesleklerde işverenlerin tercihleri, çalışanlarda aranılan beceri ve özellikler tespit edilmeye çalışılmıştır. Oluşturulan hipotetik senaryolar çerçevesinde kadın istihdamının değişik düzeylerde artırılabilceği varsayımıyla potansiyel katkısı en yüksek olan meslekler belirlenmiştir. Açık işler sorusunda elde edilen meslekler eşleştirme yöntemi kullanılarak temininde güçlük çekilme ve istihdam beklentilerinin sorulduğu mesleklerle eşleştirilmiştir. Bu yöntem kadın istihdamı bakımından potansiyel mesleklerde mevcut istihdam koşulları, çalışma ortamı ve olanaklarına ilişkin değerlendirmeler yapabilmemizi sağlamıştır. Çalışmada işverenler tarafından belirtilen temininde güçlük çekilen mesleklerde güçlük çekilme nedenleri incelenerek kadın istihdamının artırılmasında önemli rol oynayabilecek meslekleri diğer mesleklerden ayıran özellikler tespit edilmiştir. Kadın istihdamının artırılmasına engel teşkil edebilecek nedenlerin ortadan kaldırılmasına yönelik politika önerileri sunulmuştur. Sonuç bölümünde bulgulara dayanarak sunulan bu politika önerilerine yer verilmektedir.

1. ANKARA İLİNİN TEMEL SOSYO-DEMOGRAFİK VE EKONOMİK ÖZELLİKLERİ

Ankara ili İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflamasında (İBBS) TR 51 olarak Batı Anadolu'da yer almaktadır. Nüfusa göre Türkiye'nin en büyük ikinci kenti olan Ankara'da nüfus 2013'de 5.045.083 kişidir. Nüfusun dağılımı erkek ve kadın olarak eşittir. Nüfusun içinde 0-14 yaş grubunun payı %21,7, 65 yaş ve üstünün payı %7,2 ve çalışma çağındaki nüfusun payı %71,1'dur. Ankara'da nüfus artış hızı 2012-2013 yılları arasında ‰15,9 ile ‰13,7 olan Türkiye ortalamasının üzerindedir. 2012'de net göç hızı ‰6,5 olan Ankara göç alan iller arasındadır.

Ankara'da 2013'de okuma yazma bilmeyen kadınların oranı %4 erkeklerin oranı %0,7'dir. 2013/2014 öğretim yılında ilkokulda net okullaşma oranı %99,76 ile Türkiye ortalamasının üzerinde, orta öğretimde (lise) net okullaşma oranı %88,83 ile 13. sırada ve %76,55 olan Türkiye ortalamasının oldukça üzerindedir.

Kamu ve eğitim sektörlerinin öne çıktığı Ankara'da inşaat ve hizmet sektörleri de il ekonomisi içinde önemli bir yere sahiptir. 2011'de il bazında kişi başına gayri safi katma değer 12.269 ABD doları olarak gerçekleşmiş olup, Türkiye ortalaması olan 9 244 ABD dolarının üzerindedir. Aynı yıl itibariyle için gayri safi katma değerindeki hizmetlerin payı %71,5, sanayinin payı %25,7 ve tarımın payı ise %2,8'dir. Türkiye geneli ile kıyaslandığında sanayinin payı, %27,5 olan Türkiye ortalamasına benzerken, tarımın gayri safi katma değer içindeki payı, %9,0 olan Türkiye ortalamasından oldukça düşük, hizmetlerin payı ise %63,5 olan Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Bölge önemli bir ihracat ve ithalat potansiyeline sahiptir. 2013 yılında yapılan ihracat toplamı 7.979 milyon dolar olup önemli bir kısmı (%86,5) imalat sektörüne aittir. Aynı yıl toplam ithalat tutarı 10,691 milyon dolardır. Türkiye ithalatı içindeki payı %4,4 ve ihracatı içindeki payı %5,30'dur. İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması'nda (2011) Ankara 2. sırada¹ olmasına rağmen belediye meclisinde temsil, lise ve üniversite mezunu kadın nüfusu, ergen yaşta annelik, anne ölüm oranı, kayıtlı istihdam baz alınarak oluşturulan 'Yereller İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi'ne göre 15. sıradadır.²

1 Kalkınma Bakanlığı (2013) İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE-2011), Ankara

2 TEPAV (2014) 81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi, Ankara (H. Demirdirek, Ü. Şener)

2. ANKARA İLİ İŞGÜCÜ PİYASASININ TEMEL ÖZELLİKLERİ

Ankara ili işgücü piyasası analizinde TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketi verileri temel alınmıştır. İl bazında temel işgücü göstergelerine göre Ankara'da işgücüne katılma oranı 2010'da %46,7, istihdam oranı %41,1 (40,5 ve 41,6 %95 güven aralığında) ve işsizlik oranı %12,1'dir (11 ve 13,2 %95 güven aralığında). Söz konusu oranlar 2013'de sırasıyla %49,5, %44,5 ve %10,2'dir. İşgücüne katılma ve istihdam oranları artarken, işsizlik oranında iki puanlık bir düşüş olduğu görülmektedir.

2.1. İşgücü Bilgileri

Kadınlar ve erkekler açısından dağılıma baktığımızda, 2010'da erkekler için işgücüne katılma oranı %68,7, istihdam oranı %61,5 ve işsizlik oranı %11,4'dür (Tablo 1). Kadınlar için söz konusu oranlar sırasıyla %25,3, %21,3 ve %16,1'dir. Bu oranlar Türkiye genelinde erkeklerde %70,8, %62,7 ve %11,4 dür. Kadınlarda %27,6, %24 ve %13'dür. Toplam ve erkekler için Türkiye oranları Ankara ili oranlarından daha yüksek iken kadınlarda işsizlik oranı dışında Ankara il oranları daha yüksektir. Burada kadınların işgücüne katılma ve istihdam oranlarının hem Ankara'da hem Türkiye genelinde erkeklerin oranlarından çok daha düşük olduğu görülmektedir. Buna karşılık kadınların işsizlik oranları erkeklerinkinden daha yüksektir. 2013 yılında Türkiye genelinde oranlar erkekler için %71,5, %65,2 ve %8,7, kadınlar için %30,8, %27,1 ve %11,9'dur. Her iki grup için de işgücüne katılma ve istihdam oranlarında artış, işsizlik oranlarında düşüş vardır. Ankara ilinde ise söz konusu oranlar içinde özellikle kadın işsizliğinin %16,2 ile %11,9 olan Türkiye ortalamasından ciddi ölçüde yüksek olması (4.3 puan) dikkat çekmektedir. Erkekler için işsizlik oranı Türkiye ortalamasından 1 puan düşüktür. 2010-2013 arasında Ankara'da erkek işsiz sayısı 125 binden 101 bine düşerken, kadın işsiz sayısı 73 binden 88 bine çıkmıştır. Buna karşılık kadın istihdamı 76 bin kişi artarken, erkek istihdamı 149 bin kişi artmıştır (Tablo 1).

TABLO 1 – NÜFUSUN İŞGÜCÜ DURUMU (BİN KİŞİ)*

	2010		2013	
Toplam	Türkiye	Ankara İli	Türkiye	Ankara İli
15 ve daha yukarı yaştaki nüfus	52.541	3.513	55.608	3.748
İşgücü	25.641	1.640	28.271	1.856
İstihdam edilenler	22.594	1.442	25.524	1.667
İşsiz	3.046	198	2.747	190
İşgücüne katılma oranı (%)	48,8	46,7	50,8	49,5
İşsizlik oranı (%)	11,9	12,1	9,7	10,2
İstihdam oranı (%)	43,0	41,1	45,9	44,5
İşgücüne dahil olmayan nüfus	26.901	1.872	27.337	1.892
	2010		2013	
Erkek	Türkiye	Ankara İli	Türkiye	Ankara İli
15 ve daha yukarı yaştaki nüfus	25.801	1.728	27.411	1.840
İşgücü	18.257	1.188	19.597	1.313
İstihdam edilenler	16.170	1.063	17.883	1.212
İşsiz	2.088	125	1.714	101
İşgücüne katılma oranı (%)	70,8	68,7	71,5	71,4
İşsizlik oranı (%)	11,4	10,5	8,7	7,7
İstihdam oranı (%)	62,6	61,5	65,2	65,8
İşgücüne dahil olmayan nüfus	7.544	540	7.814	527
	2010		2013	
Kadın	Türkiye	Ankara İli	Türkiye	Ankara İli
15 ve daha yukarı yaştaki nüfus	26.740	1.784	28.197	1.908
İşgücü	7.383	452	8.674	543
İstihdam edilenler	6.425	379	7.641	455
İşsiz	959	73	1.033	88
İşgücüne katılma oranı (%)	27,6	25,3	30,8	28,5
İşsizlik oranı (%)	13,0	16,1	11,9	16,2
İstihdam oranı (%)	24,0	21,3	27,1	23,9
İşgücüne dahil olmayan nüfus	19.357	1.332	19.523	1.365

* Rakamlar yuvarlamadan ötürü toplamı vermeyebilir.

Kaynak: www.tuik.gov.tr İşgücü İstatistikleri, (erişim 12.12.2014)

Tablo 2 ve 3 cinsiyet, yaş ve eğitim durumuna göre 2010 ve 2013 yılında işgücü sayısı ve işgücüne katılma oranlarını göstermektedir. Yaşa göre işgücünün dağılımına bakıldığında, 15-19 yaş arası genç nüfusun payının erkek işgücünde %4,5, kadın işgücünde %3,5, 20-24 yaş gurubu için bu oranların %8,5 ve %12,6, diğer yaş gurupları için sırasıyla, %34,1 ve %36,9, %46,8 ve %43,4, %6 ve %3,8 olduğu görülmektedir. Dolayısıyla işgücüne katılan erkek ve kadınların yaşa göre dağılımı benzerlik göstermektedir. Aynı benzerlik 2013 yılı için de geçerlidir. İki cinsiyet için de yaş gruplarına göre toplam işgücünün en az %90'nını oluşturan 20-24, 25-34, 35-54 yaş grupların katılma oranları kıyaslandığında ilk iki grupta katılma oranları erkeklerde kadınların 2 katı kadar yüksek iken, 35-54 yaş arasında bu oran yaklaşık olarak üç katına çıkmaktadır. 35-54 grubu çok geniş bir aralığı kapsaması nedeniyle, yaşa bağlı farklılıklar için çok sağlıklı bir imkan sunmuyor olsa da, 2013 yılı için de geçerli olan bu durum, diğer tüm yaş gruplarındaki kadınlardan farklı biçimde, 35 yaş üstü kadınların katılma oranlarına negatif yönde etki eden bazı faktörlerin varlığına işaret etmektedir (Şekil 1).

TABLO 2 – EĞİTİM DURUMU VE YAŞ GRUBUNA GÖRE İŞGÜCÜ (BİN, 15+ YAŞ)

	15-19		20-24		25-34		35-54		55+		Toplam	
2010	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
Okuma yazma bilmeyen	0	0	1	0	2	0	2	3	1	3	6	6
Lise altı	43	8	34	7	161	32	281	67	38	8	557	123
Lise ve dengi meslek okulu	11	7	43	30	134	39	126	34	8	2	322	111
Yükseköğretim	0	0	23	20	110	95	147	92	24	4	303	212
Toplam	54	16	101	57	406	167	556	196	71	17	1.188	452
	15-19		20-24		25-34		35-54		55+		Toplam	
2013	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
Okuma yazma bilmeyen	0	0	0	0	0	0	1	4	2	4	4	8
Lise altı	39	10	46	10	143	30	295	90	53	9	577	149
Lise ve dengi meslek okulu	6	6	55	30	141	49	154	39	12	2	366	125
Yükseköğretim	0	0	28	29	139	117	170	111	29	5	365	262
Toplam	45	15	129	69	423	196	620	243	96	20	1.313	543

Rakamlar yuvarlamadan ötürü toplamı vermeyebilir.

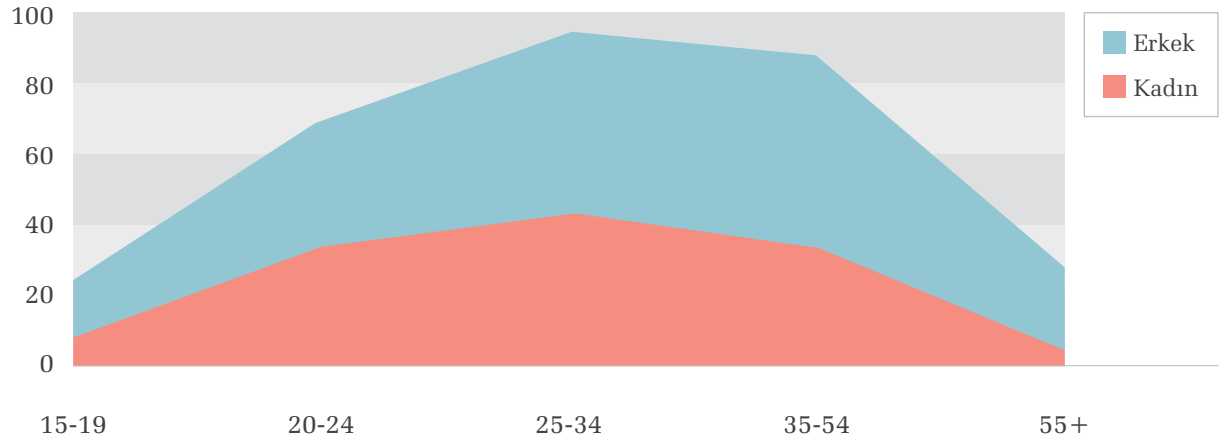
Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı, www.tuik.gov.tr

TABLO 3 – YAŞ GRUBUNA GÖRE İŞGÜCÜNE KATILMA ORANLARI (%)

	2010		2013	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
15-19	27,4	9,6	24,9	8,8
20-24	64,5	30,1	70,4	34,9
25-34	95	39,1	95,1	44,3
35-54	84,5	29,5	88,9	33,9
55+	24,5	5	28,7	5,2

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı, www.tuik.gov.tr

ŞEKİL 1 – YAŞ GRUBUNA GÖRE İŞGÜCÜNE KATILMA ORANLARI (2013)

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı, www.tuik.gov.tr

İşgücünün eğitim durumuna bakıldığında ise ortaya çıkan çarpıcı bir durum, yüksek öğrenimli kadınların toplam kadın işgücü içindeki payının erkeklerinkinden çok daha yüksek olmasıdır. Yüksek öğrenimli kadınlar toplam kadın işgücü içinde %47 paya sahip iken, bu oran erkeklerde %26'dır. Lise ve dengi okul mezunu kadınların payı %24,6 iken, erkeklerin payı %27,1'dir. Lise altı eğitilmişler ise kadın işgücünün %29'unu ve erkeklerin %47'sini oluşturmaktadır. Özellikle yüksek öğrenimli kadınların işgücündeki oransal yüksekliği, Türkiye genelinde geçerli olan nedenlere işaret ettiği gibi ildeki kadın istihdamının ağırlıklı olarak kamu ve özel hizmet sektörlerinde yoğunlaşmasını da yansıtan bir durumdur. 2013'e gelindiğinde eğitim düzeyine göre dağılımda yüksek öğrenimli erkeklerin payı kadınlara oranla biraz artsa da aradaki fark çok değişmemiştir. Bu yıllar arasındaki temel değişiklik erkeklerde lise altı eğitilmişlerin toplam içindeki payının 3 puan düşerken yüksek öğrenimlilerin oranının 2,3 puan artması ve bunun sonucunda, toplam işgücündeki yüksek öğrenimlilerin oranının yaklaşık 2,4 puan artarken lise ve altı oranının 2,4 puan düşmesi olarak gözlemlenmiştir (Tablo 4).

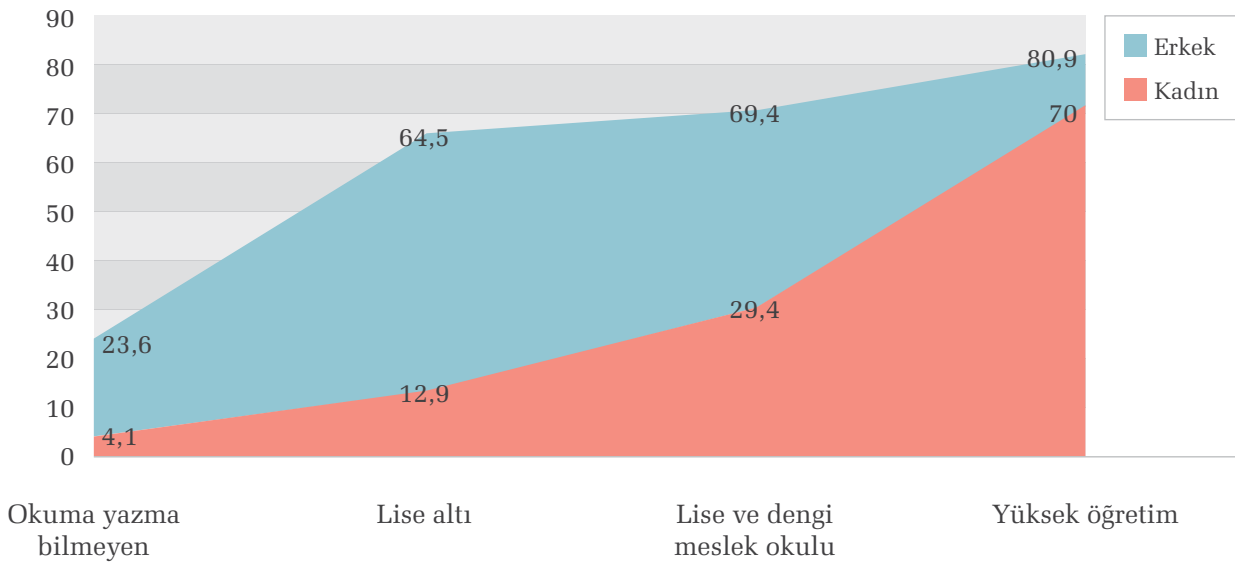
TABLO 4 – EĞİTİM DURUMUNA GÖRE İŞGÜCÜNE KATILMA ORANLARI (%)

	2010		2013	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
Okuma yazma bilmeyen	23,6	4,1	18,1	5,4
Lise altı	64,5	12,9	65,8	15,5
Lise ve dengi meslek okulu	69,4	29,4	72,7	29,1
Yükseköğretim	80,9	70,0	83,3	70,6

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı, www.tuik.gov.tr

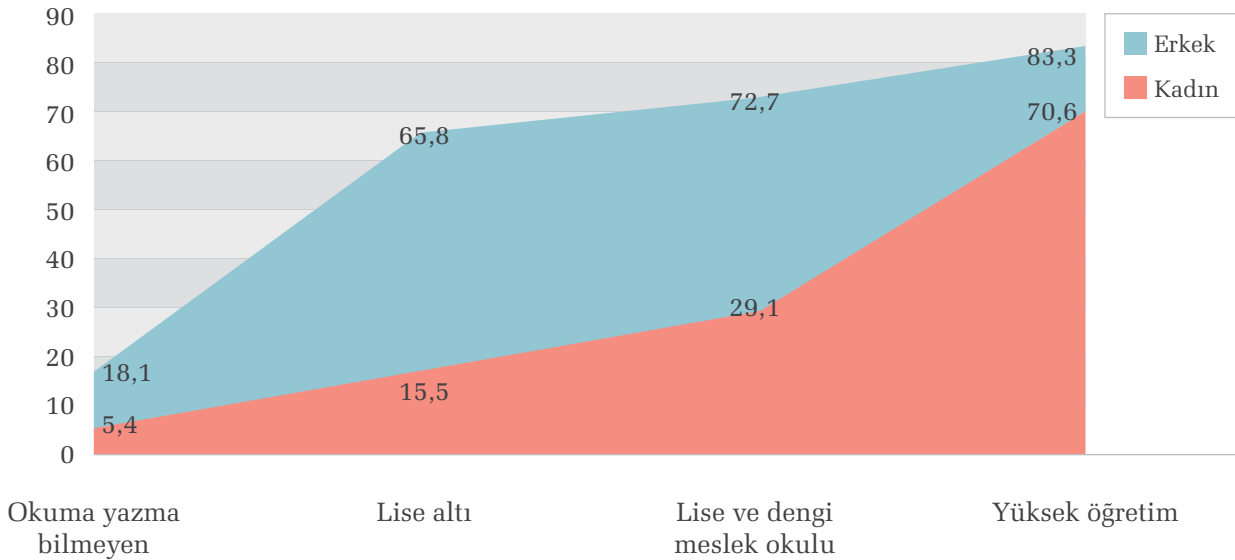
Eğitim düzeyine göre işgücüne katılıma bakıldığında 2010'da bu oran kadın lise altı eğitilmişlerde %12,9, lise ve dengi meslek okul mezunlarında %29,4, ve yüksek öğretilimlerde %70'dir. 2013'de lise altı eğitilmişlerde %15,5, lise ve dengi meslek okulu mezunlarında %29,1 ve yüksek öğretim mezunlarında %70,6 olmuştur. 2010'da erkekler için bu oranlar sırasıyla %64,5, %69,4 ve %80,9, 2013'de ise %65,8, %72,7 ve %83,3'tür. Her iki cinsiyet açısından eğitime paralel olarak işgücüne katılım artmakta, lise altı eğitilmişler ile lise ve dengi okul mezunlarında açık 50 ve 40 puan civarında iken yüksek öğretilimlerde 10 puan civarına inmektedir (Şekil 2 ve 3).

ŞEKİL 2 – EĞİTİM DURUMUNA GÖRE İŞGÜCÜNE KATILMA ORANLARI (2010)

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı, www.tuik.gov.tr

ŞEKİL 3 – EĞİTİM DURUMUNA GÖRE İŞGÜCÜNE KATILMA ORANLARI (2013)

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı, www.tuik.gov.tr

Ankara'da işgücü dışında kalan nüfusun yaş ve eğitim durumu dağılımını gösteren Tablo 5'e göre, işgücü dışında kalan erkek nüfusun ortalama eğitim seviyesi kadınlarınkine göre daha yüksek gözükmemektedir. Bu durum hem kadınlarda hem de erkeklerde gözlemlenen işgücüne katılım ile eğitim seviyesi arasındaki pozitif ilişkinin kadınlarda daha kuvvetli olmasının bir sonucudur.

TABLO 5 – EĞİTİM DURUMU VE YAŞ GRUBUNA GÖRE İŞGÜCÜ DIŞINDA KALAN NÜFUS

2010						
Erkek						
	15-19	20-24	25-34	35-54	55+	Toplam
Okuma yazma bilmeyen	1	0	2	4	12	20
Lise altı	105	2	5	56	138	307
Lise ve dengi meslek okulu	36	44	8	24	29	142
Yükseköğretim	0	8	6	17	40	72
Toplam	142	56	21	102	220	540
Kadın						
	15-19	20-24	25-34	35-54	55+	Toplam
Okuma yazma bilmeyen	2	2	7	35	100	146
Lise altı	121	52	161	327	166	827
Lise ve dengi meslek okulu	31	66	68	77	26	268
Yükseköğretim	0	12	24	29	26	91
Toplam	153	132	260	468	318	1.332
2013						
Erkek						
	15-19	20-24	25-34	35-54	55+	Toplam
Okuma yazma bilmeyen	0	1	1	4	11	17
Lise altı	102	4	5	45	144	300
Lise ve dengi meslek okulu	33	41	10	17	37	137
Yükseköğretim	0	8	7	11	47	73
Toplam	135	54	22	77	239	527
Kadın						
	15-19	20-24	25-34	35-54	55+	Toplam
Okuma yazma bilmeyen	2	1	5	27	106	141
Lise altı	119	39	145	323	184	811
Lise ve dengi meslek okulu	39	76	69	86	34	304
Yükseköğretim	0	12	27	37	33	109
Toplam	160	128	247	473	356	1.365

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı, www.tuik.gov.tr

Türkiye’de bakım hizmet yükünün orantısız biçimde kadınların üstlenmek durumunda olması, işgücü piyasasında çalışan kadınların hane içi yükümlülükleri ile birlikte çift mesai yapmak zorunda kalması, özellikle kentlerde sosyal hizmet açığının giderek artması ve bunun kadınların işgücüne katılımının önünde bir türlü aşılamayan bir engel haline dönüşmesi yalnızca Ankara ili değil ülke genelinde bir sorundur, ancak yüksek düzeyde eğitimin kadınların bu engelleri aşarak katılımlarını mümkün kıldığını söyleyebiliriz. Kadınların piyasada çalıştığı durumda yeterli ücret/gelir düzeylerine erişememeleri ve olumsuz çalışma koşullarına maruz kalmaları, hane içi yükümlülüklerinin piyasadan sağlayabilmeleri için gerekli gelir düzeylerini elde edebilecekleri iş olanaklarının olmaması ve benzeri yapısal sorunlar özellikle düşük eğitilmiş kadınları işgücü piyasasının dışında bırakmaktadır. Aynı eğitim düzeyine sahip erkeklere kıyaslandığında dahi kadınlarda işgücüne katılma oranının çok düşük olmasının nedenleri kadın emeği çalışan araştırmacılar tarafından pek çok boyutuyla incelenmiş ve ortaya konmuştur (İlkkaracan, 2012; Toksöz, 2012; Memiş vd. 2011; Zacharais vd., 2014).

2.2. Ankara İli İstihdam Durumu

İldeki istihdam ağırlıklı olarak hizmet ikincil olarak da sanayi sektörlerindedir, tarım sektörünün payı oldukça düşüktür. 2010’da erkeklerin %27,6’sı sanayide, %69,2’i hizmetlerde ve %3,2’i tarımdadır. 2013’de tarımın payı %4,3’e çıkarken sanayi %28,4’e çıkmış hizmet sektörünün payı ise %67,2’ye düşmüştür. Kadınlarda 2010’da hizmet sektörü %82,7, sanayi %12,7 paya sahiptir. Tarımın payı %5,3 ile erkeklerin payına benzerdir. 2013’de de tarımın payı %5,5 ile çok değişmezken, hizmetlerin payı %83,7’e çıkmış, buna karşılık sanayinin payı %11’e gerilemiştir. Her iki yıl için de dikkat çekici olan kadın ve erkek çalışanların hizmet ve sanayi sektörlerindeki farklı dağılımlarıdır (Tablo 6 ve Şekil 4).

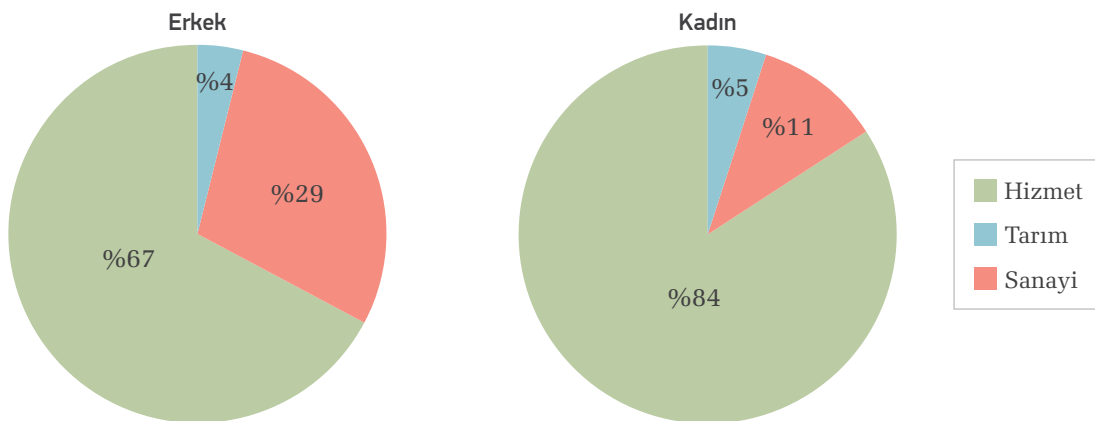
TABLO 6 – İSTİHDAMIN İKTİSADİ FAALİYET KOLUNA GÖRE DAĞILIMI (15 + YAŞ)

	2010			2013								
	Erkek		Kadın		Toplam		Erkek		Kadın		Toplam	
	Bin	%	Bin	%	Bin	%	Bin	%	Bin	%	Bin	%
Tarım	34	3.2	20	5.3	54	3.7	52	4.3	25	5.5	77	4.6
Sanayi	293	27.6	48	12.7	341	23.6	344	28.4	50	11	394	23.6
Hizmet	736	69.2	312	82.3	1048	72.7	815	67.2	381	83.7	1196	71.7
Toplam	1063	100	379	100	1442	100	1212	100	455	100	1667	100

Not. 2000 kişiden az değerlerde örnek büyüklüğü güvenilir tahminler için yeterli değildir.

Kaynak: www.tuik.gov.tr İşgücü İstatistikleri

ŞEKİL 4 – ÇALIŞANLARIN İKTİSADİ FAALİYET KOLUNA GÖRE DAĞILIMI (2013)

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı, www.tuik.gov.tr

Ankara'da, Türkiye genelinde olduğu gibi tarım sektöründeki çalışanların büyük çoğunluğu, yapılan tarımın ölçeği sebebiyle, kendi hesabına çalışanlardan ya da ücretsiz aile işçilerinden oluşmaktadır. Tarımda kadınların büyük bölümü ücretsiz aile işçisi olarak çalışırken, erkeklerin daha yüksek oranda kendi hesabına veya işveren olarak çalıştığı gözlenmektedir. İşveren sayısının kadın istihdamı açısından göz ardı edilebilir büyüklükte olduğu düşünülürse, kendi hesabına çalışan ve ücretsiz aile işçiliği yapanların tarımda toplam oranı kadın ve erkeklerde %90-%91 olup, bu kişilerin kırılğan istihdamda yer aldığı gözlenmektedir. Tarım dışında bu durum erkeklerde %16 kadın çalışanlarda %10.3 düzeyine inmektedir. Diğer bir önemli gözlem tarım dışı sektörlerde de kendi hesabına veya işveren olarak çalışan kadınların oranının erkeklerin yarısı düzeyinde olmasıdır (Tablo 7).

TABLO 7 – İSTİHDAMIN İŞTEKİ DURUMA GÖRE DAĞILIMI (15+ YAŞ)

		2010		2013					
		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın	
		Bin	%	Bin	%	Bin	%	Bin	%
Toplam	Ücretli veya yevmiyeli	842	79,2	313	82,6	979	80,8	390	85,7
	İşveren veya kendi hesabına	208	19,6	42	11,1	215	17,7	36	7,9
	Ücretsiz aile işçisi	14	1,3	24	6,3	17	1,4	30	6,6
	Toplam	1.063	100	379	100	1.212	100	455	100
Tarım	Ücretli veya yevmiyeli	5	14,7	1	5	6	11,5	2	8
	İşveren veya kendi hesabına	25	73,5	3	15	41	78,8	3	12
	Ücretsiz aile işçisi	5	14,7	15	75	6	11,5	19	76
	Toplam	34	100	20	100	52	100	25	100
Tarım Dışı	Ücretli veya yevmiyeli	837	81,3	312	86,7	974	84	387	89,8
	İşveren veya kendi hesabına	183	17,8	38	10,6	174	15	33	7,7
	Ücretsiz aile işçisi	9	0,9	9	2,5	12	1	11	2,6
	Toplam	1.029	100	360	100	1.159	100	431	100

Not: 2000 kişiden az değerlerde örnek büyüklüğü güvenilir tahminler için yeterli değildir.

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı, www.tuik.gov.tr

Sektör ve cinsiyete göre çalışanların eğitim durumu incelendiğinde ortalama eğitim seviyesinin tarımdan sanayiye ve hizmetlere doğru bir artış gösterdiği görülmektedir. Cinsiyete göre eğitim seviyelerine bakıldığında, tarım ve sanayide ortalama eğitim seviyeleri benzerken, hizmet sektöründe kadınlar lehine ciddi bir fark olduğu gözükmemektedir. Bu fark, yapılan işin özelliklerine göre değişmekle birlikte eğitilmiş kadınların esas olarak hizmet sektöründe istihdam edildiğine işaret etmektedir (Tablo 8).

TABLO 8 – EĞİTİM DURUMUNA VE İKTİSADİ FAALİYET KOLUNA GÖRE İSTİHDAM EDİLENLER

		2013				2010			
		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın	
		Bin	%	Bin	%	Bin	%	Bin	%
Tarım	Okuma yazma bilmeyen	1	1,9	3	12,5	1	2,9	3	15,0
	Lise altı	44	84,6	20	83,3	29	85,3	16	80,0
	Lise ve dengi meslek okulu	5	9,6	1	4,2	3	8,8	1	5,0
	Yükseköğretim	2	3,8	0	0,0	1	2,9	0	0,0
Sanayi	Okuma yazma bilmeyen	1	0,3	1	2,0	2	0,7	1	2,1
	Lise altı	193	56,3	22	44,0	163	55,8	24	50,0
	Lise ve dengi meslek okulu	97	28,3	13	26,0	75	25,7	10	20,8
	Yükseköğretim	52	15,2	14	28,0	52	17,8	13	27,1
Hizmet	Okuma yazma bilmeyen	1	0,1	3	0,8	1	0,1	3	1,0
	Lise altı	289	35,4	80	21,0	297	40,3	60	19,2
	Lise ve dengi meslek okulu	238	29,2	83	21,8	209	28,4	74	23,7
	Yükseköğretim	288	35,3	215	56,4	230	31,2	175	56,1
Toplam	Okuma yazma bilmeyen	3	0,2	7	1,5	3	0,3	6	1,6
	Lise altı	527	43,5	123	27,0	489	46,0	101	26,6
	Lise ve dengi meslek okulu	340	28,1	96	21,1	288	27,1	84	22,1
	Yükseköğretim	341	28,2	229	50,3	283	26,6	189	49,7

Not. 2000 kişiden az değerlerde örnek büyüklüğü güvenilir tahminler için yeterli değildir.

Kaynak: www.tuik.gov.tr İşgücü İstatistikleri

Kayıtdışılık oranı tarımda kadınların ücretsiz aile statüsünden ötürü çok yüksektir. Sanayide de ciddi oranda kayıt dışı istihdam gözlenmekte fakat cinsiyetler arası farklılık tarımdaki kadar yüksek düzeylere çıkmaktadır. Kadınlar ve erkekler arasında kayıtdışı çalışan oranları bakımından gözlenen fark hizmet sektöründe diğer iki sektöre göre daha düşüktür. 2013'e gelindiğinde genel kayıtdışılık oranında ciddi bir düşüş gözlenmektedir, bunun olası sebeplerinden biri kriz sonrası artan enformel istihdamın, kriz etkilerinin azalmasıyla beraber formel istihdama dönmüş olma olasılığıdır (Tablo 9).

TABLO 9 – SOSYAL GÜVENLİK KURUMUNA KAYITLILIK VE İKTİSADİ FAALİYET KOLUNA GÖRE İSTİHDAM EDİLENLER (15+YAŞ)

		2010				2013			
		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın	
		Bin	%	Bin	%	Bin	%	Bin	%
Tarım	Kayıtlı Değil	21	61,8	18	90,0	30	57,7	24	96,0
	Kayıtlı	13	38,2	2	10,0	22	42,3	1	4,0
	Toplam	34	100,0	20	100,0	52	100,0	25	100,0
Sanayi	Kayıtlı Değil	67	22,9	19	39,6	55	16,0	11	22,0
	Kayıtlı	226	77,1	29	60,4	289	84,0	39	78,0
	Toplam	293	100,0	48	100,0	344	100,0	50	100,0
Hizmet	Kayıtlı Değil	133	18,1	50	16,0	95	11,7	52	13,6
	Kayıtlı	603	81,9	262	84,0	720	88,3	328	86,1
	Toplam	736	100,0	312	100,0	815	100,0	381	100,0
Toplam	Kayıtlı Değil	221	20,8	87	23,0	180	14,9	87	19,1
	Kayıtlı	842	79,2	292	77,0	1.031	85,1	368	80,9
	Toplam	1.063	100,0	379	100,0	1.212	100,0	455	100,0

Not. 2000 kişiden az değerlerde örnek büyüklüğü güvenilir tahminler için yeterli değildir.

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı, www.tuik.gov.tr

2.3. İşsizlik

Ankara'da işsiz sayısı 2010'da 198 bin kişidir. 2013'de işsiz sayısı 189 bine düşmüştür. Bu düşüş erkek işsiz sayısının 125 bin kişiden 101 bin kişiye azalmasından ileri gelmektedir. Kadın işsiz sayısı ise 73 binden 88 bin kişiye çıkmıştır. Oysa kadınların işgücüne katılma oranı 2010'da %25,8'den 2013'de %28,3'a çıkmıştır. Bu durum işgücüne katılan kadınların işsizlikten erkeklere kıyasla çok daha fazla etkilendiğini göstermektedir. 15-24 yaş grubu genç işsizler içinde kadınların payının yetişkin kadınlara kıyasla daha yüksek olması iş olanaklarının yetersizliğine ve bu yaş gruplarının işgücüne katılmaları durumunda istihdama erişimleri önünde daha büyük engellerin olduğuna işaret etmektedir. Nitekim 2010'da işsizlik oranı erkeklerde %10,5 ve kadınlarda %16,1 iken, 2013'de erkeklerde %7,7'ye düşmesine rağmen kadınlarda ufak bir artışla %16,2'ye çıkmıştır (Tablo 10).

TABLO 10 – YAŞ GRUBUNA GÖRE İŞSİZ SAYILARI (BİN)

	2010			2013		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
15-19	18	10	8	14	7	7
20-24	41	23	18	45	21	24
25-34	71	44	27	64	33	31
35-54	60	42	18	60	34	26
55+	8	7	1	6	6	0
Toplam	198	125	73	189	101	88

Kaynak: www.tuik.gov.tr İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı

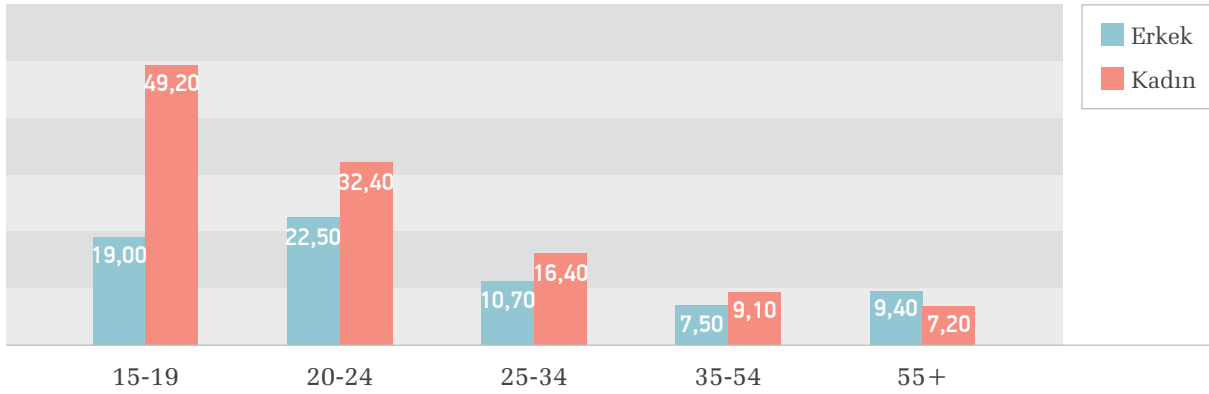
Yaş gruplarına göre işsizlik oranlarına bakıldığında yine kadınların her yaş gurubunda daha yüksek bir işsizlik oranıyla karşı karşıya olduğunu ve işsizlik oranlarının yaş ilerledikçe erkeklere göre çok daha hızlı bir düşüş gösterdiğini görmekteyiz. Bu hızlı düşüşün sebebi büyük ölçüde kadınların ilerleyen yaşlarda hane içi yüklerinin artışıyla istihdama katılma oranlarının erkeklere göre daha hızlı düşmesidir (Tablo 11 ve Şekil 5).

TABLO 11 – YAŞ GRUBUNA GÖRE İŞSİZLİK ORANLARI (%)

Yaş grubu	2010			2013		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
15-19	19,0	49,2	26,0	15,5	42,8	22,4
20-24	22,5	32,4	26,1	16,4	35,4	23,0
25-34	10,7	16,4	12,4	7,8	15,7	10,3
35-54	7,5	9,1	8,0	5,5	10,7	7,0
55+	9,4	7,2	9,0	6,6	1,3	5,7

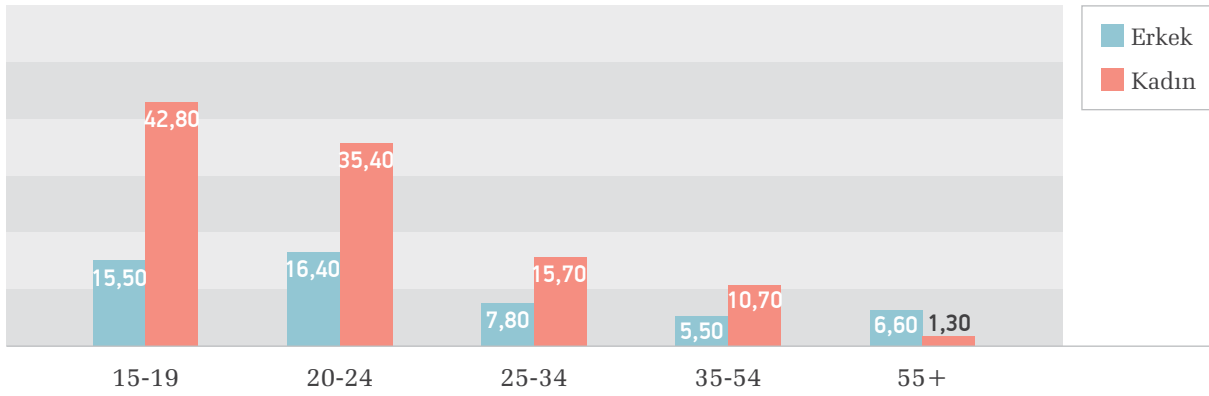
Kaynak: www.tuik.gov.tr İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı

ŞEKİL 5A – YAŞ GRUBUNA GÖRE İŞSİZLİK ORANI (2010)

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı, www.tuik.gov.tr

ŞEKİL 5B – YAŞ GRUBUNA GÖRE İŞSİZLİK ORANI (2013)

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı, www.tuik.gov.tr

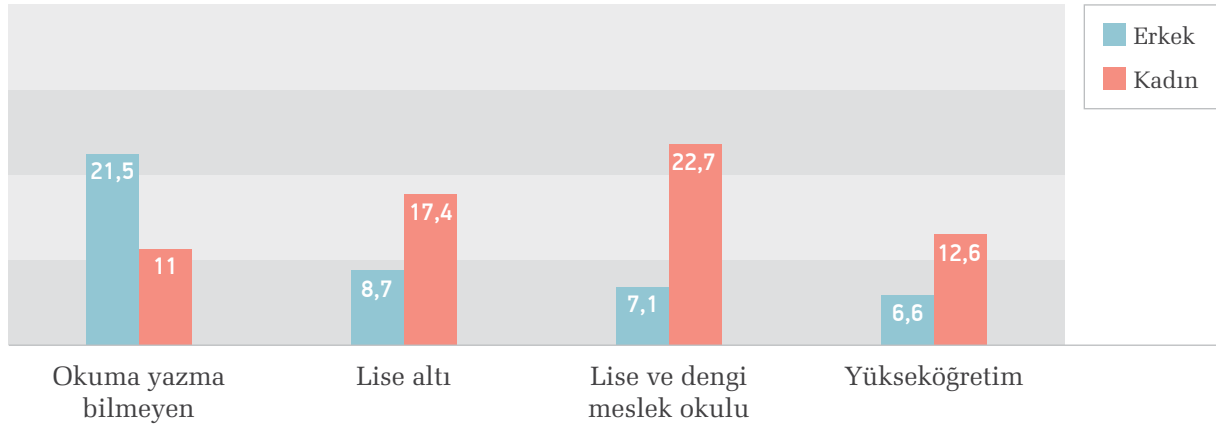
Benzer bir tablo eğitim durumuna göre işsizlik oranlarına bakıldığında da geçerlidir; kadınlar her eğitim seviyesinde erkeklere göre daha yüksek bir işsizlik oranına sahiptir. Bu açıdan bakıldığında, erkeklerde eğitim seviyesiyle birlikte işsizlik oranı azalmaktayken, kadınlar için yükseköğrenime düzeyine dek aksi yönde bir ilişki olduğu gözlemlenmektedir. Bu veriler bize işsizliğin lise ve lise üstü eğitilmiş kadınlar için daha ciddi bir sorun olduğunu ve bu kitlenin işsizliğiyle mücadelede bugüne değin izlenen politikaların yetersiz kaldığını işaret etmektedir. Bulgular, salt eğitim eşitsizliğinin giderilmesine odaklı uygulamalarla kadın istihdamının desteklenebileceği yönündeki görüşlerin aksine bu alanda bütüncül politikalar üretilmeden ve uygulanmadan başarıya ulaşmanın mümkün olmadığını göstermektedir (Tablo 12).

TABLO 12 – EĞİTİM DURUMUNA GÖRE İŞSİZLİK ORANI (%)

	2010		2013	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
Okuma yazma bilmeyen	43,6	7,8	21,5	11,0
Lise altı	12,1	17,9	8,7	17,4
Lise ve dengi meslek okulu	10,7	24,3	7,1	22,7
Yükseköğretim	6,8	11,0	6,6	12,6

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı, www.tuik.gov.tr

ŞEKİL 6 – EĞİTİM DURUMUNA GÖRE İŞSİZLİK ORANI (2013)

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı, www.tuik.gov.tr

Bu bağlamda önem taşıyan bir diğer gösterge olan iş arama süresine göre işsizlerin dağılımı, kadınların işsiz olarak geçirdiği zamanın erkeklere oranla daha uzun olduğunu göstermektedir (Tablo 13). 2010 yılında bir yıl ve üzeri iş arayanların erkeklerin oranı %28,2 iken kadınların oranı %41,4'dür. 2013'de bu oranlar erkekler için %23,2'e, kadınlar için %36'ya düşmüştür. Bu tablo kadınların işsiz kaldıklarında tekrar iş buluncaya kadar geçirecekleri sürenin erkeklere oranla daha uzun olduğunu göstermektedir.

TABLO 13 – İŞ ARAMA SÜRELERİNE GÖRE İŞSİZLER

	2010				2013			
	Erkek		Kadın		Erkek		Kadın	
	Bin	%	Bin	%	Bin	%	Bin	%
1 yıl yıldan az	89	71,8	41	58,6	76	76,8	55	64,0
1 yıl ve daha çok	35	28,2	29	41,4	23	23,2	31	36,0
Toplam	124	100,0	70	100,0	99	100,0	86	100,0

Kaynak: www.tuik.gov.tr İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı

TABLO 14 – YAŞ GURUBUNA GÖRE İŞ ARAMA SÜRESİ (%)

	2010				2013			
	Erkek		Kadın		Erkek		Kadın	
	1 yıl yıldan az	1 yıl ve daha çok	1 yıl yıldan az	1 yıl ve daha çok	1 yıl yıldan az	1 yıl ve daha çok	1 yıl yıldan az	1 yıl ve daha çok
15-19	80,0	20,0	75,0	25,0	85,7	14,3	83,3	16,7
20-24	73,9	26,1	61,1	38,9	85,0	15,0	70,8	29,2
25-34	73,8	26,2	57,7	42,3	74,2	25,8	60,0	40,0
35-54	71,4	28,6	47,1	52,9	75,8	24,2	60,0	40,0
55+	42,9	57,1			57,1	42,9		
Toplam	71,8	28,2	58,6	41,4	76,8	23,2	64,0	36,0

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Veri Tabanı, www.tuik.gov.tr

3. İŞKUR TÜRKİYE İŞGÜCÜ PİYASASI ANALİZİ - ANKARA İLİ, 2014

İŞKUR 2014 yılı İşgücü Piyasası Analizi Talep Araştırması kapsamında 12 Mayıs-27 Haziran 2014 tarihleri arasında Türkiye genelinde 110.509 işyeriyle yüze görüşme yöntemi kullanılarak ve önceki yıllardan farklı olarak cinsiyet bazında farklılaşmaların tespitinin sağlanması amacıyla genişletilen daha kapsamlı bir soru formu ile anket uygulamasını gerçekleştirmiştir. Araştırmanın kapsamında Türkiye genelinde Avrupa Topluluğu Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiki Sınıflaması (NACE) Rev 2.0 sınıflandırmasına göre, tarım, kamu, hane halklarında işverenler ve uluslararası kurum/kuruluşlar dışındaki 17 alt sektörde yer alan, 10 veya daha fazla çalışana sahip işyerleri örnekleme çerçevesi olarak kabul edilmiştir ve sektör bazında il ve Türkiye tahmini gerçekleştirilmiştir (Ankara İPA, 2014).

İşyerleriyle yüz yüze görüşme yöntemiyle temel işletme bilgileri, cinsiyet ve meslek ayrımında mevcut istihdam bilgileri, açık iş bilgisi (meslek, talep edilen eğitim ve beceri düzeyleri, karşılanma yolları, cinsiyet), temininde güçlük çekilen meslekler ve nedenleri, ve 30 Haziran 2015 tarihleri itibarıyla artış/azalış olacağı düşünülen mesleklerle ilişkin bilgi elde edilmiştir (Ankara İPA, 2014). Elde edilen verilerin detaylı sunumuna İŞKUR tarafından hazırlanan İPA 2014 raporunda erişilebilir. Raporda Ankara ili kapsamında yer alan işyerlerinin özelliklerine yönelik yapılan tespitlere göre 2014 yılının ilk 8 aylık döneminde işyerlerinin çoğunluğunu 10-49 aralığında işçi çalıştıran firmalar oluşturmaktadır. Bu grubu sırasıyla 1-9 arası işçi çalıştıran işyerleri, 50-249 aralığı ve son sırada da 250 üstü işçi çalıştıran işyerleri izlemektedir.

Ankara'da ihracat yapan sektörler içerisinde %43,26 ile imalat sektörü ilk sırada yer alır. İl genelindeki işyerleri ağırlıklı olarak; imalat, inşaat, toptan ve perakende ticaret, idari ve destek hizmet faaliyetleri sektörlerinde faaliyet göstermektedir. Ankara'daki işletmelerin önemli bir çoğunluğunun devlet tarafından sağlanan istihdam teşviklerinden yararlandığı ve bu oranının işletme büyüklüğü ile doğru orantılı olarak arttığı tespit edilmiştir.

Yarı zamanlı çalışma Türkiye (%10) geneline benzer biçimde Ankara'daki işletmelerde %9 düzeyindedir. Ankara ilinde yarı zamanlı çalışma oranı da işletme büyüklüğü arttıkça yükselmektedir ve Ankara ili ekonomisinde önemli paya sahip inşaat sektörü ve toptan ve perakende sektörlerinde daha yüksek oranlarda gözlenmektedir.

Ankara'da İşgücü Piyasası Talep Araştırması kapsamında ziyaret edilen işletmelerin, yabancı ortaklığı olan işletmelerin oranı Türkiye geneline kıyasla oldukça yüksektir, Ankara bu anlamda ilk sıralarda yer almaktadır. 250 ve üzeri işçi çalıştıran işyerlerinin yabancı ortaklığı oranı %15,2 iken; 50 ve 249 arasında işçi çalıştıran işyerlerinin oranı %5,84; 10 ve 49 arasında işçi çalıştıran işyerlerinde bu oran %3,09 düşmektedir (İPA, 2014).

Sektörler ve cinsiyete göre çalışanların dağılımı Türkiye ve Ankara için aşağıdaki tabloda görülmektedir.

TABLO 15 – KADIN VE ERKEK ÇALIŞANLARIN SEKTÖRLERE GÖRE DAĞILIMI (2014)

Sektörler	Türkiye(%)		Ankara (%)	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
Madencilik ve taş ocakçılığı	1,5	0,3	2,0	0,5
İmalat	36,4	33,3	26,4	16,6
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	0,6	0,2	2,0	0,7
Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	0,5	0,2	0,5	0,1
İnşaat	14,5	4,0	20,5	10,6
Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı	15,7	16,5	14,1	14,8
Ulaştırma ve depolama	5,2	2,8	3,1	1,0
Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	7,1	9,3	4,5	4,1
Bilgi ve iletişim	1,3	1,9	2,3	2,8
Finans ve sigorta faaliyetleri	2,0	4,8	0,4	1,3
Gayrimenkul faaliyetleri	0,5	0,5	0,8	1,3
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	2,4	3,9	4,6	6,1
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	7,4	8,9	12,4	16,4
Eğitim	1,8	5,4	2,6	11,9
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	1,5	6,2	1,7	8,3
Kültür, sanat eğlence, dinlence ve spor	0,3	0,3	0,4	0,5
Diğer hizmet faaliyetleri	1,2	1,6	1,6	3,0
TOPLAM	100	100	100	100

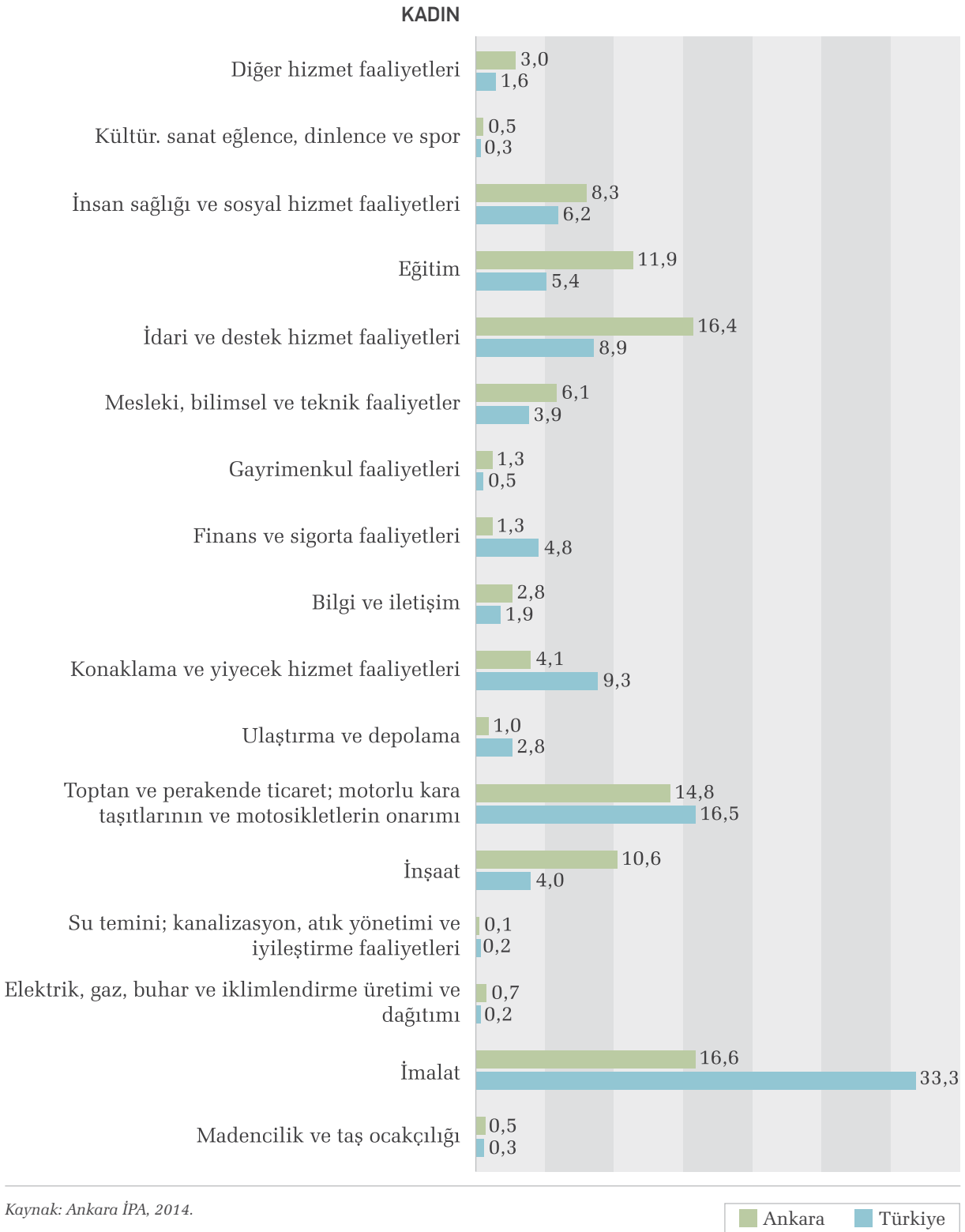
Kaynak: Ankara İPA, 2014.

İmalat sanayi il istihdamında ağırlıklı bir yere sahiptir, ardından sırasıyla inşaat, toptan ve perakende ticaret, idari ve destek hizmet faaliyetleri gelmektedir. Kadınlar açısından öne çıkan sektörler eğitim, sağlık ve sosyal hizmet faaliyetleridir. Toplam çalışanlar içinde kadınların oranı 2014'de %22,5 ile Türkiye ortalaması olan %26'nın altındadır.

Aşağıda il ve Türkiye genelinde çalışanların sektörler göre dağılımı cinsiyete göre ayrıştırılmış olarak sunulmuştur. Türkiye geneline kıyasla özellikle kadın çalışanlar için Ankara ilindeki dağılımda eğitim, sağlık ve idari hizmetler gibi hizmetler sektörünün daha düşük katma değerli sayılabilecek sektörlerin ağırlığının yüksek olduğu görülebilir (Şekil 7a ve 7b).

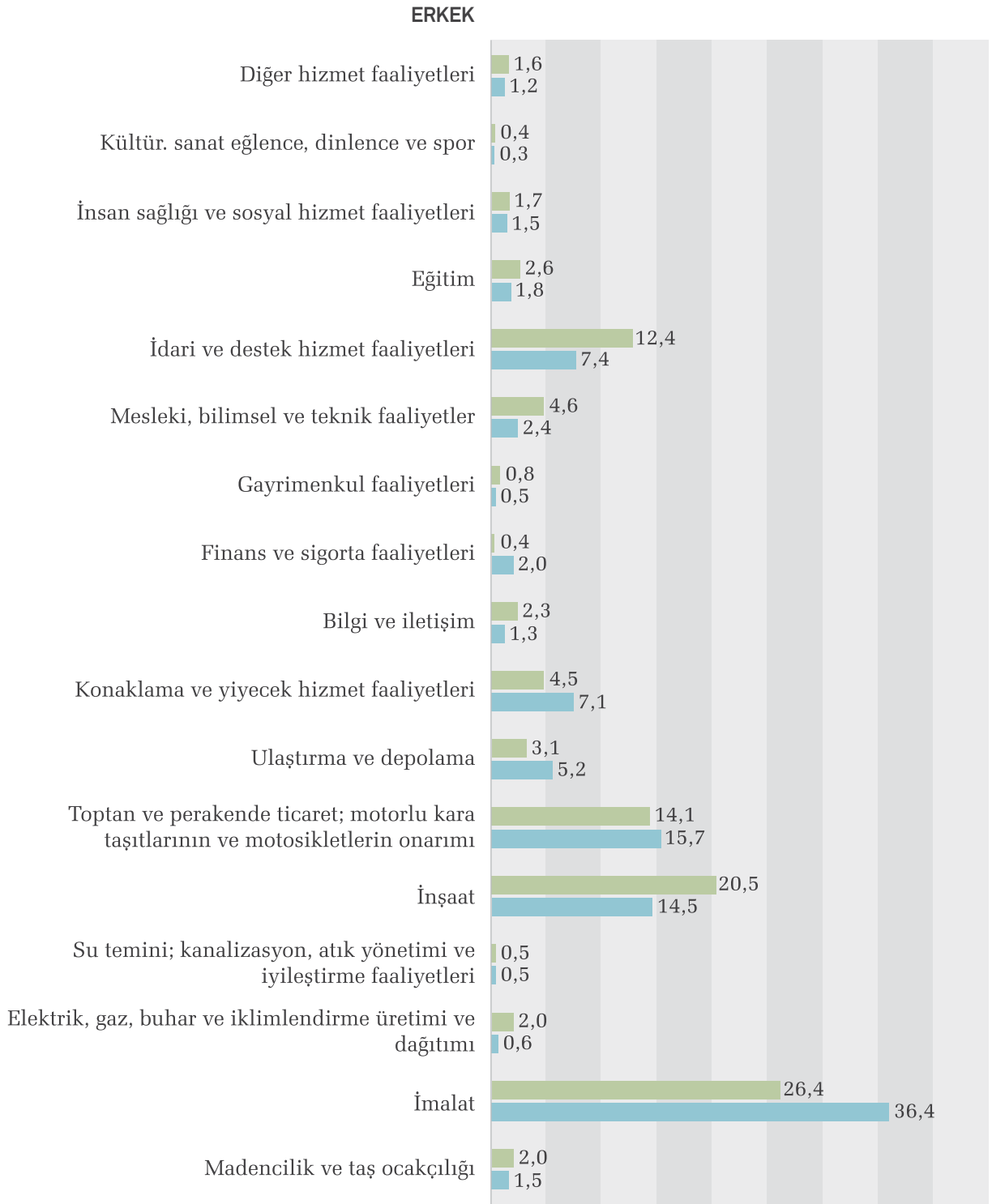
Erkekler için inşaat sektörü kadınlar için ise idari ve destek hizmetleri faaliyetleri ikinci sırada gelmektedir. Üçüncü sırada hem erkekler hem de kadınlar için toptan ve perakende ticaret faaliyetleri gelmektedir. Kadınlar açısından izleyen sektörler insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri ile eğitimidir (Şekil 8). Sektör çalışanlarının cinsiyet dağılımına bakıldığında söz konusu iki sektör dışında çalışanların yarı oranda veya yüksek düzeyde kadın çalışanların bulunduğu herhangi bir sektör bulunmadığı gözlenmektedir (Tablo 16). Bu veriler Ankara ili işgücü piyasasının cinsiyete dayalı sektör segregasyonunun yüksek olduğuna ve bunun kadın istihdamının artırılmasının önünde ciddi bir engel yaratabileceğine işaret etmektedir.

ŞEKİL 7A – ÇALIŞANLARIN SEKTÖRLERE GÖRE DAĞILIMI (2014)

Kaynak: Ankara İPA, 2014.

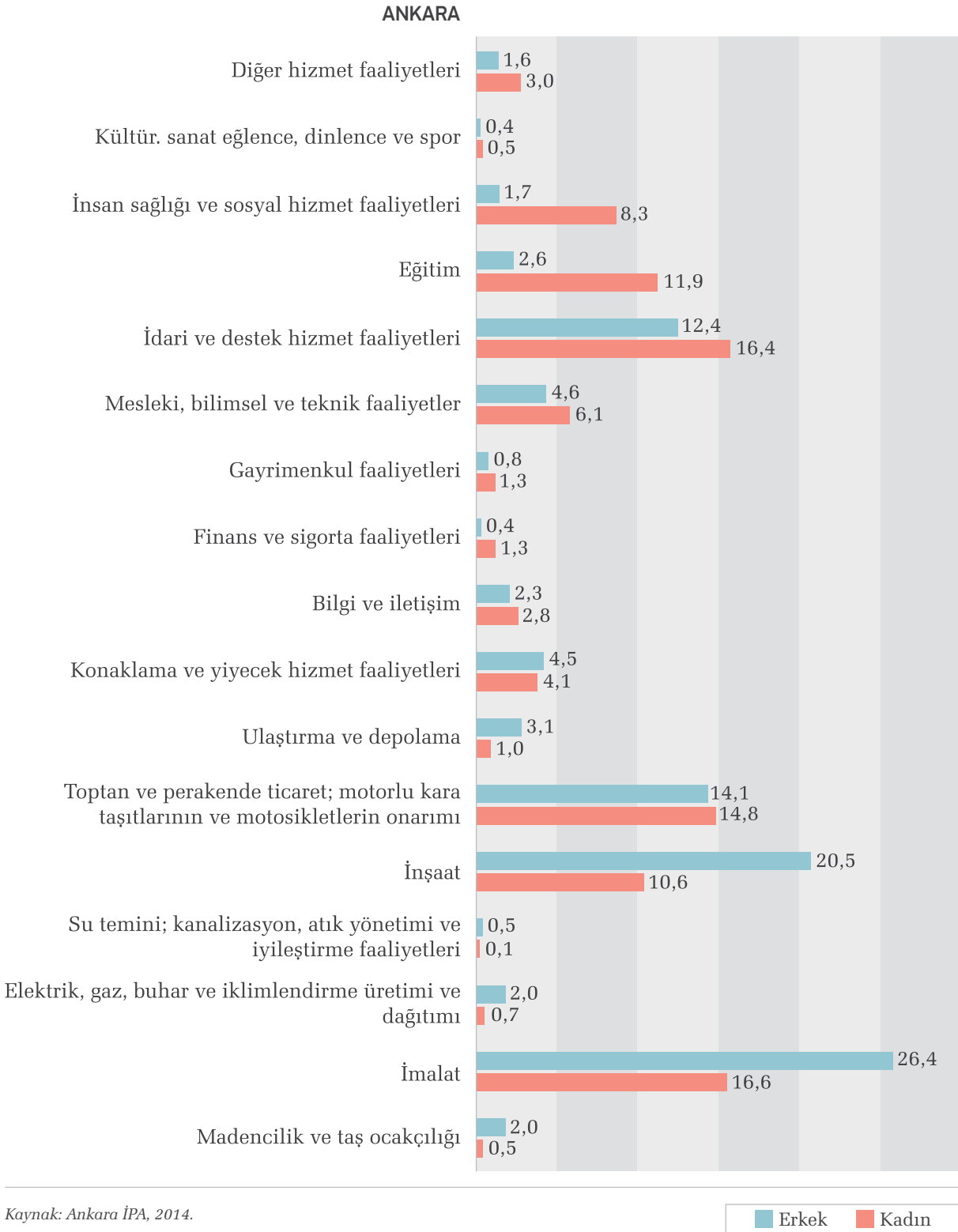
ŞEKİL 7B – ÇALIŞANLARIN SEKTÖRLERE GÖRE DAĞILIMI (2014)

Kaynak: Ankara İPA, 2014.

■ Ankara
■ Türkiye

ŞEKİL 8 – ÇALIŞANLARIN SEKTÖRLERE GÖRE DAĞILIMI (2014)

Ana meslek gruplarına göre dağılımda kadınlar için %26,9 oranı ile ilk sırada profesyonel meslek grupları gelmektedir ve bu da istihdamda eğitim, sağlık gibi hizmetlerin ağırlıklı yapısıyla uyumludur. Kadınlar için ikinci sırada nitelik gerektirmeyen meslekler ve üçüncü sırada büro hizmetlerinde çalışanlar gelmektedir. Erkekler için sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar ve nitelik gerektirmeyen meslekler ilk iki sırada yer almaktadır. Mesleklerle göre dağılım erkek çalışanlarda meslek çeşitliliğinin daha fazla olduğuna ve meslekler arasında daha eşit oranlarda dağıldığını göstermektedir (Tablo 17). Ana meslek gruplarına göre dağılım açısından Ankara ilinin Türkiye geneli ile karşılaştırması da kadınlarda profesyonel meslek gruplarının ilde çok daha ağırlıklı olduğu gözlemini desteklemektedir (Şekil 9).

TABLO 16 – SEKTÖRLER BAZINDA ÇALIŞANLARIN CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI (%)

Sektör	Erkek	Kadın
Madencilik ve taş ocaklığı	94,2	5,8
İmalat	75,7	24,3
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	88,5	11,5
Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	90,7	9,3
İnşaat	91,1	8,9
Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı	73,0	27,0
Ulaştırma ve depolama	84,2	15,8
Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	68,7	31,3
Bilgi ve iletişim	65,4	34,6
Finans ve sigorta faaliyetleri	53,8	46,2
Gayrimenkul faaliyetleri	76,5	23,5
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	63,7	36,3
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	70,3	29,7
Eğitim	48,7	51,3
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	40,5	59,5
Kültür, sanat eğlence, dinlence ve spor	76,9	23,1
Diğer hizmet faaliyetleri	67,8	32,2

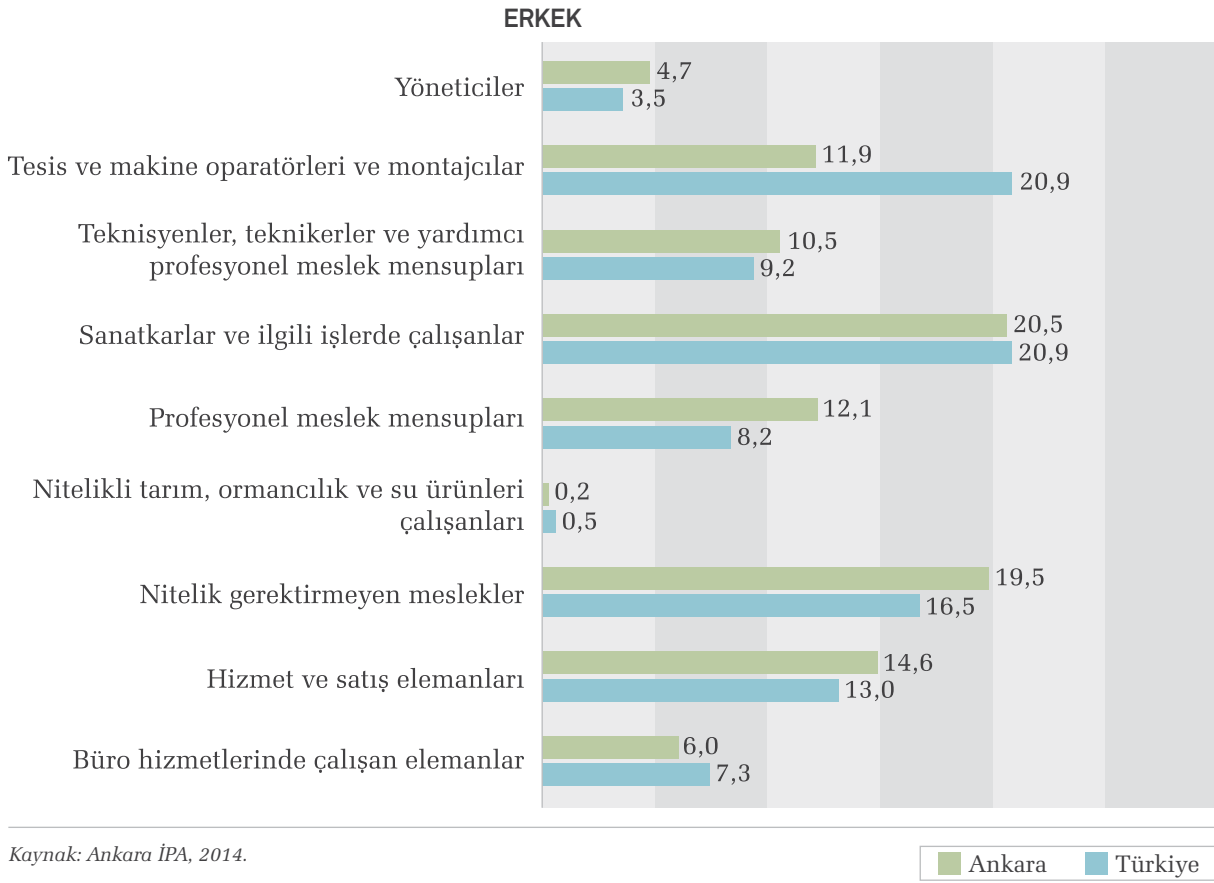
Kaynak: Ankara İPA, 2014.

TABLO 17 – ANA MESLEK GRUPLARINA GÖRE ÇALIŞAN ORANI

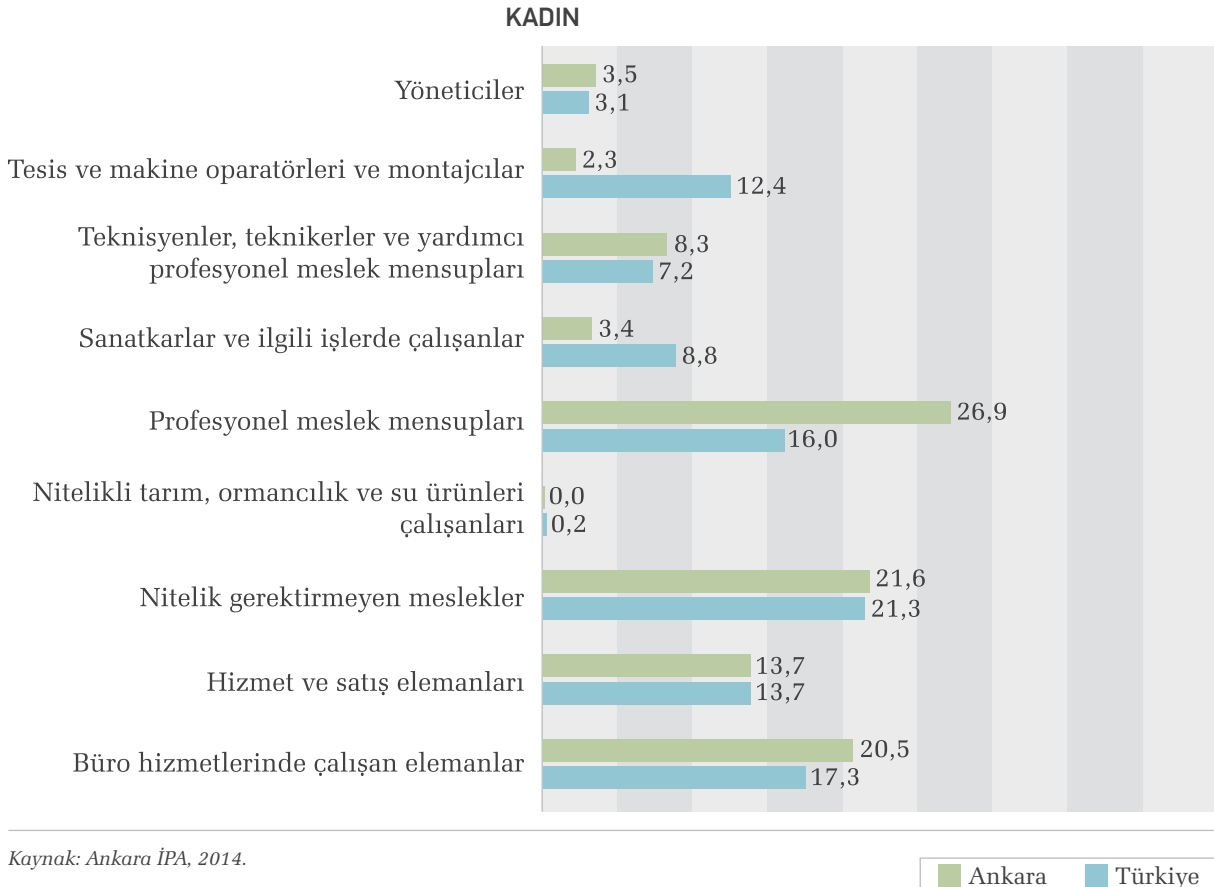
Meslek Grupları	Türkiye		Ankara	
	Erkek (%)	Kadın (%)	Erkek (%)	Kadın (%)
Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	7,3	17,3	6,0	20,5
Hizmet Ve Satış Elemanları	13,0	13,7	14,6	13,7
Nitelik Gerektirmeyen Meslekler	16,5	21,3	19,5	21,6
Nitelikli Tarım, Ormancılık Ve Su Ürünleri Çalışanları	0,5	0,2	0,2	0,0
Profesyonel Meslek Mensupları	8,2	16,0	12,1	26,9
Sanatkarlar Ve İlgili İşlerde Çalışanlar	20,9	8,8	20,5	3,4
Teknisyenler, Teknikerler Ve Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	9,2	7,2	10,5	8,3
Tesis Ve Makine Operatörleri Ve Montajcılar	20,9	12,4	11,9	2,3
Yöneticiler	3,5	3,1	4,7	3,5
TOPLAM	100	100	100	100

Kaynak: Ankara İPA, 2014.

ŞEKİL 9A – MESLEK GRUPLARINA GÖRE ÇALIŞANLARIN DAĞILIMI (2014)

ŞEKİL 9B – MESLEK GRUPLARINA GÖRE ÇALIŞANLARIN DAĞILIMI (2014)

Kadınlar için ilk on mesleğin tüm meslekler içinde payı %42 ile erkekleri %30.5 olan payından çok daha yüksektir ve kadınların daha az sayıda meslekte yoğunlaştığına işaret etmektedir. Bu meslekler ilde hizmetlerin ve bu sektörün içinde kadınlar açısından insan sağlığı, idari ve destek hizmetleri işkollarının ağırlıklı yapısıyla bağlantılı olarak temizlik görevlisi, muhasebeci, satış danışmanı, hemşire, büro memuru, sekreter, kasiyer gibi mesleklerdir. Erkekler için hizmet sektörü, özellikle ulaştırma ve konaklama hizmetleri ve inşaat sektörü ile ilgili meslekler güvenlik görevlisi, garson, satış danışmanı, beden işçisi, şoför, öne çıkmaktadır.

Türkiye genelinde mesleklere bakıldığında bazı istisnalar dışında, örneğin imalat sektöründe kadın çalışan ağırlıklı bir meslek olan makineci (dikişçi) dışında, Ankara iliyle ortaklık gösterdiğini söylemek mümkündür (Tablo 18).

TABLO 18 – CİNSİYETE GÖRE EN ÇOK ÇALIŞILAN MESLEKLER, 2014

Ankara					
Toplam	%	Erkek	%	Kadın	%
Temizlik görevlisi	7,2	Beden işçisi (genel)	6,3	Temizlik görevlisi	14,3
Beden işçisi (genel)	5,0	Güvenlik görevlisi	5,7	Sekreter	5,6
Güvenlik görevlisi	4,7	Temizlik görevlisi	5,2	Büro memuru (genel)	4,5
Beden işçisi (inşaat)	2,5	Beden işçisi (inşaat)	3,0	Muhasebeci	4,1
Büro memuru (genel)	2,4	Satış danışmanı	2,1	Satış danışmanı	2,9
Satış danışmanı	2,3	Şoför-yük taşıma	1,8	Aşçı	2,9
Muhasebeci	2,1	Büro memuru (genel)	1,8	Hasta kabul-kayıt görevlisi	2,3
Garson (servis elemanı)	1,5	Garson (servis elemanı)	1,6	Hemşire	2,1
Şoför-yük taşıma	1,4	Muhasebeci	1,6	Kasiyer	1,9
Aşçı	1,3	Şoför (yolcu taşıma)	1,4	Büro memuru (idari işler)	1,5
Türkiye					
Toplam	%	Erkek	%	Kadın	%
Temizlik görevlisi	3,7	Beden işçisi (genel)	4,0	Temizlik görevlisi	6,8
Beden işçisi (genel)	3,5	Şoför-yük taşıma	2,7	Makineci (dikiş)	4,4
Makineci (dikiş)	2,2	Temizlik görevlisi	2,6	Muhasebeci	3,3
Şoför-yük taşıma	2,0	Beden işçisi (inşaat)	2,5	Bankacılık meslek elemanı	3,0
Beden işçisi (inşaat)	1,9	Güvenlik görevlisi	2,3	Bulaşıkçı (stevard)	2,6
Satış danışmanı	1,8	Garson (servis elemanı)	2,0	Sekreter	2,6
Garson (servis elemanı)	1,8	Satış danışmanı	1,6	Satış danışmanı	2,5
Güvenlik görevlisi	1,8	Makineci (dikiş)	1,4	Büro memuru (genel)	2,4
Muhasebeci	1,7	Muhasebeci	1,1	Beden işçisi (genel)	2,2
Bankacılık meslek elemanı	1,6	Büro memuru (genel)	1,1	Aşçı	1,4

Kaynak: Ankara İPA, 2014.

3.1. Açık İşler

2014'de ziyaret edilen 18.694 işyerinden 3.887'sinde (%20,8'inde) açık iş bulunmaktadır. Toplam açık iş sayısı 15.103'tür. Açık iş bulunan işletmelerin %39,6'sı 1-9 kişi, %52'si 10-49 kişi, %7'si 50-249 kişi, %1,2'si 250 ve daha fazla kişi çalıştıran işletmelerdir. Böylece açık iş bulunan işletmelerin %90,2'sinin 50 kişinin altında çalışan sayısına sahip işletmeler olduğu görülmektedir.

Açık işlerin %31,2'si imalat, %17,6'sı toptan ve perakende ticarete, %13,1'i inşaatta ve %9,5'i idari ve destek hizmetlerindedir. Dört sektörün toplam açık işlerdeki payı %71,4'tür. Ankara'da açık iş oranı (açık işler/(açık iş + mevcut çalışan sayısı)) 2014'de %3 olarak hesaplanmıştır. 2014 soru formuna eklenen ve farklı sektörlerdeki işverenlerin açık işler için eleman temininde cinsiyet tercihinin olup olmadığını anlamak için sorulan soruya verilen cevaplara göre 15.103 açık iş için 1.384 işte kadın (%9,2), 8.097 işte erkek (%53,6) tercih edilmiş, 5.622 iş (%37,2) için fark etmeyeceği söylenmiştir. Erkeklerin tercih edildiği işler kadınların tercih edildiği işlerin yaklaşık 6 katıdır.

TABLO 19 – SEKTÖRLERE VE CİNSİYETE GÖRE AÇIK İŞLERİN DAĞILIMI VE ORANLARI

Sektörler	Mevcut Oran (%)		Açık İş Sayısı	Aİ Oranı %	Cinsiyet Tercihi (%)		
	Erkek	Kadın			Kadın	Erkek	Fark etmez
Madencilik ve taş ocakçılığı	92,6	7,4	172	2,1	1,2	98,8	0,0
İmalat	84,5	15,5	4.714	3,9	7,6	67,0	25,4
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	91,0	9,0	19	0,2	7,1	57,1	35,7
Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	92,5	7,5	32	1,4	0,0	71,4	28,6
İnşaat	86,9	13,1	1.981	2,2	5,7	81,3	13,0
Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı	76,7	23,3	2.653	3,7	16,4	48,7	34,9
Ulaştırma ve depolama	91,2	8,8	259	1,9	8,3	85,0	6,7
Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	79,3	20,7	1.038	4,7	5,9	43,2	50,9
Bilgi ve iletişim	73,4	26,6	262	2,2	4,3	31,2	64,5
Finans ve sigorta faaliyetleri	50,1	49,9	248	8,6	0,0	62,5	37,5
Gayrimenkul faaliyetleri	69,7	30,3	233	5,0	1,7	9,9	88,4
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	72,1	27,9	638	2,6	5,3	47,0	47,7
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	72,2	27,8	1.437	2,2	3,9	27,3	68,8
Eğitim	42,6	57,4	516	2,2	7,5	3,0	89,6
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	40,8	59,2	575	3,6	37,1	2,9	60,0
Kültür, sanat eğlence, dinlence ve spor	73,0	27,0	128	6,1	11,2	22,4	66,4
Diğer hizmet faaliyetleri	64,6	35,4	199	2,1	9,2	76,9	13,8

Kaynak: Ankara İPA, 2014.

Baskın şekilde erkeklerin tercih edildiği (%80 oranının üzerinde) işler madencilik, taş ocakçılığı, inşaat, ulaştırma ve depolama gibi işlerdir. Elektrik, gaz buhar üretim ve dağıtım, imalat, finans ve sigorta hizmetlerinde yarıdan fazla oranda, su temini, iyileştirme ve diğer hizmet faaliyetlerinde %70'in üzerinde toptan perakende ve mesleki bilimsel ve teknik faaliyetlerde yarıya yakın olarak erkekler tercih edilmektedir. Açık şekilde kadınların tercih edildiği bir iş yoktur, sadece insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetlerinde %37,1 oranda kadın tercih edilmektedir. Mesleki vasıf gerektiren işlerde 'fark etmez' seçeneği öne çıkmaktadır. Başta eğitim olmak üzere gayri menkul hizmetleri, bilgi ve iletişim, kültür, sanat eğlence, idari ve destek hizmet faaliyetlerinde, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetlerinde 'fark etmez' seçeneğinin oranı %60 ve üzerindedir. Bu durum işgücü piyasasında cinsiyet temelinde ayrılmış sektörlerde, tercihlerin değişmesinin çok zor olduğuna, buna karşılık 'fark etmez' denilen sektörlerde kadınların daha çok tercih edilmesi için çaba gösterilmesinin daha anlamlı olacağına işaret etmektedir.

TABLO 20 – ANA MESLEK GRUPLARINA VE CİNSİYETE GÖRE AÇIK İŞLERİN DAĞILIMI

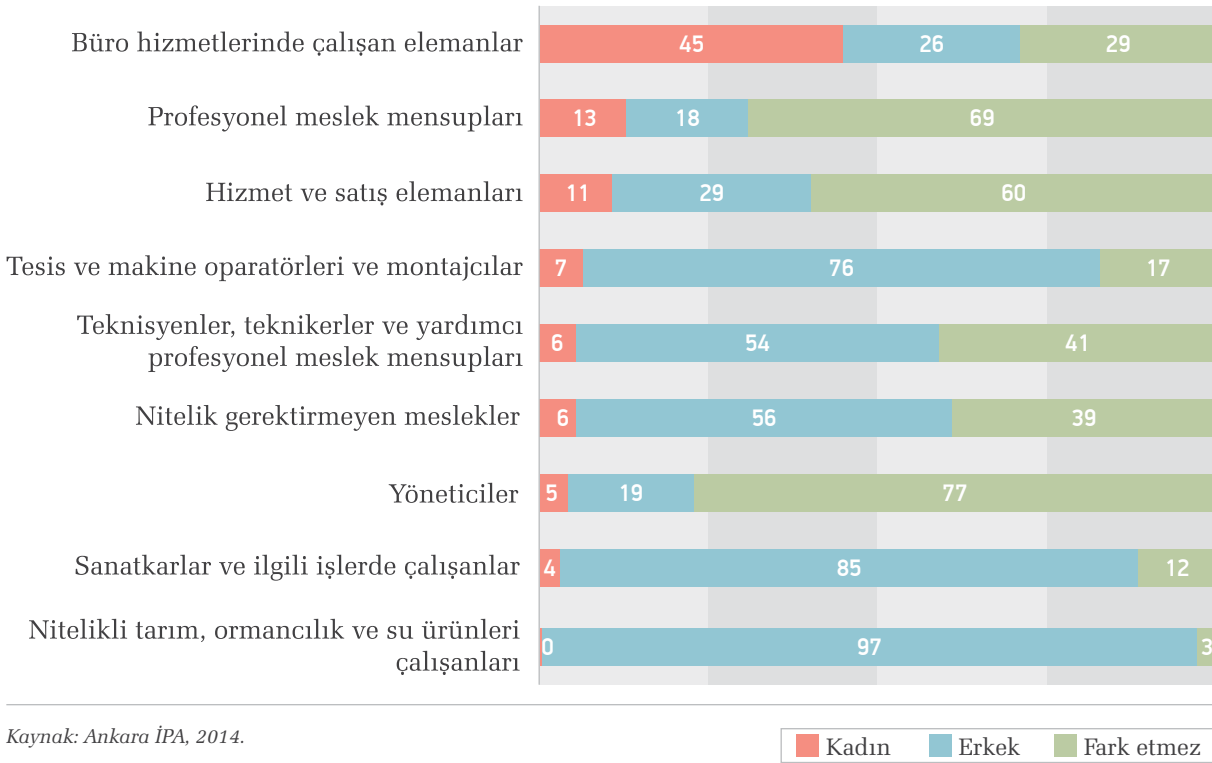
Meslek Grupları	Mevcut Oran (%)		Açık İş Sayısı	Aİ Oranı %	Cinsiyet Tercihi (%)		
	Erkek	Kadın			Kadın	Erkek	Fark etmez
Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	50,1	49,9	755	1,6	44,9	25,9	29,2
Hizmet ve Satış Elemanları	78,6	21,4	2934	4,1	11,0	29,4	59,6
Nitelik Gerektirmeyen Meslekler	75,6	24,4	2116	2,1	5,5	55,9	38,6
Nitelikli Tarım, Ormancılık ve Su Ürünleri Çalışanları	98,2	1,8	210	23,0	0,0	97,2	2,8
Profesyonel Meslek Mensupları	60,8	39,2	2121	2,8	13,2	18,1	68,7
Sanatkarlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar	95,4	4,6	3867	4,7	3,6	84,8	11,7
Teknisyenler, Teknikerler ve Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	81,3	18,7	1489	3,0	5,5	53,5	41,1
Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar	94,7	5,3	1551	3,2	6,7	76,2	17,1
Yöneticiler	82,3	17,7	61	0,3	4,5	18,5	77,0

Kaynak: Ankara İPA, 2014.

Ana meslek gruplarına göre açık işlerin dağılımında 2014'de sayıca ilk iki sırada sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar, hizmet ve satış elemanları yer almaktadır. Bu meslekleri profesyonel meslek mensupları ile nitelik gerektirmeyen meslekler izlemektedir. Sanatkarlar ve ilgili işlerdeki açık işler için işverenlerin %84,8'i erkek, %11,7'si fark etmediğini belirtmiş ve sadece %3,6'sı kadın çalışan tercih ettiğini belirtmiştir. Söz konusu meslek grubundaki işverenlerin açık tercihi erkeklerden yanadır.

Aşağıda yer alan şekilde görüldüğü gibi, ağırlıkla kadın çalışan talep edilen tek meslek grubu büro hizmetleridir ancak bu gruptaki açık iş sayısı diğerlerine kıyasla oldukça sınırlıdır. Hizmet ve satış elemanları grubundaki işverenler ağırlıklı olarak cinsiyet tercihlerinin bulunmadığını belirtmişlerdir. Benzer biçimde profesyonel meslek mensuplarında, 'fark etmez' seçeneğini belirten işverenler ağırlıktadır. Yukarıda bahsedilen sektörlerle yönelik tespitler gibi burada da cinsiyet temelinde ayrılmış mesleklerde tercihlerin değişmesinin çok zor olduğu, buna karşılık 'fark etmez' denilen mesleklerde kadınların daha çok tercih edilmesi için çaba gösterilmesinin daha anlamlı olacağı söylenebilir.

ŞEKİL 10 – MESLEK GRUPLARINA GÖRE CİNSİYET TERCİHLERİNİN DAĞILIMI (2014)

2014’de en fazla açık işin bulunduğu ilk 20 meslek incelendiğinde bu mesleklerin toplam açık işler içindeki oranının %42 düzeyinde olduğu görülmüştür. Erkekler için ilk 20 mesleğin açık işlerdeki payı %36,7 iken, kadınlar için %49,7’dir. Cinsiyetin fark etmediği belirtilen ilk yirmi mesleğin toplam içindeki payı %47,7’dir. Bu durum yine daha önce belirtildiği gibi erkekler için meslek çeşitliliğinin kadınlardan daha yüksek olduğuna işaret etmektedir. 2014’de ilk 20 meslek arasında sadece iki meslekte: sekreter ve ön muhasebeci talebinde kadınlar açık biçimde tercih edilmekle birlikte cinsiyetin fark etmediğini söyleyenlerin oranı erkek tercihinin kıyasla daha yüksektir. Güvenlik görevlisi, satış danışmanı, temizlik görevlisi, inşaat mühendisi, hemşire, kasiyer, makineci (dikişçi) ve garson (servis elemanı) meslek grubunda fark etmez seçeneğinin öne çıktığı görülmektedir. Cinsiyetin fark etmediği diğer mesleklerde eğer tercihler o mesleklerde çalışan kadın oranı kadar kadınlar lehine yükseltilebilse (mevcut kadın çalışan oranı temel alınarak dağıtıldığında) açık işlere yerleştirilebilecek kadın sayısında ciddi bir artış ortaya çıkabilir.

Aşağıdaki tabloda ilk yirmi meslek, açık iş sayısının en fazla olduğu yirmi meslek şeklinde sıralanmıştır. Fark etmez tercihlerinin istihdamdaki kadın oranı kadar kadın lehine dağılması durumunda yapılan hipotetik hesaplama göre mevcut toplam kadın çalışan talebi (688 işten) kadın çalışan talebi iki katına çıkabilir (ilk 20 meslekteki toplam talep miktarının 688 işten 1.352’ye yükselmesiyle). Benzer bir egzersiz potansiyel artışın maksimum olabileceği durumda yani fark etmez seçeneği belirtilen işlerin tamamında kadınların işe alınması durumunda bakıldığında talep miktarının mevcut durumun yaklaşık beş katına kadar yükselilebileceği görülmüştür (ilk 20 meslek toplamında 3.374 iş) (Tablo 21).

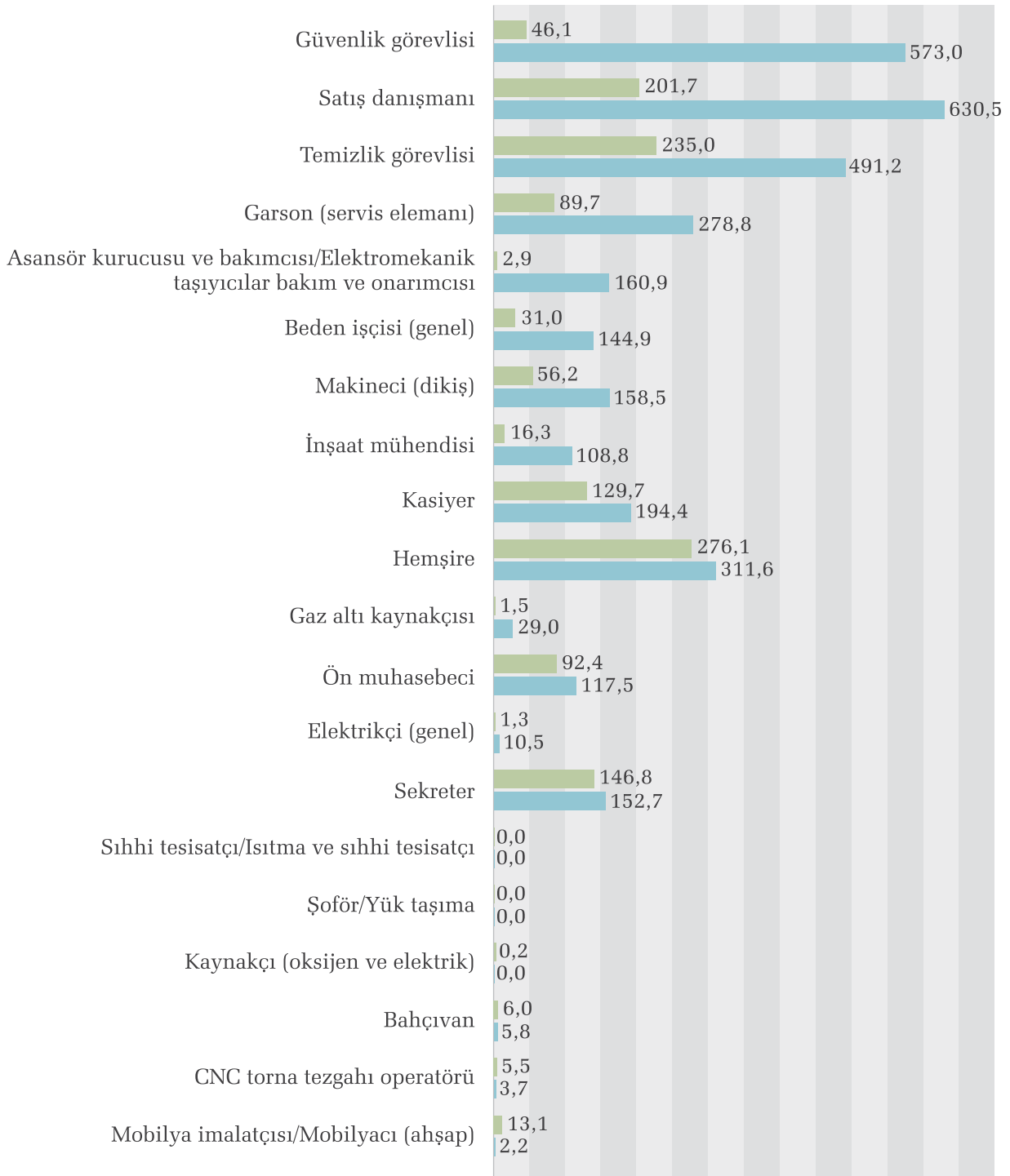
TABLO 21 – EN FAZLA AÇIK İŞİN BULUNDUĞU İLK YİRMİ MESLEĞİN CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI

	Mevcut Oran (%)		Cinsiyet Tercihi (%)				Hipotetik Değişim			
	Erkek	Kadın	Açık İş Sayısı	AI Oranı %	Kadın	Erkek	Fark etmez	Potansiyel	Mevcut Oran Korunduğunda	Fark
Beden işçisi (genel)	96,1	3,9	785	3,1	0,8	81,5	17,6	145	31	114
Güvenlik görevlisi	93,7	6,3	736	3,1	2,5	22,2	75,3	573	46	527
Satış danışmanı	71,6	28,4	711	6,2	17,5	11,3	71,2	631	202	429
Temizlik görevlisi	55,7	44,3	530	1,5	12,7	7,3	80,0	491	235	256
Garson (servis elemanı)	82,0	18,0	499	6,5	5,7	44,1	50,2	279	90	189
Gaz altı kaynakçısı	99,7	0,3	438	12,5	0,0	93,4	6,6	29	2	27
Hemşire	11,4	88,6	312	12,0	29,5	0,0	70,5	312	276	35
Kaynakçı (oksijen ve elektrik)	99,9	0,1	242	7,7	0,0	100,0	0,0	0	0	0
Cnc torna tezgahı operatörü	97,3	2,7	207	16,6	0,0	98,2	1,8	4	6	-2
Bahçıvan	97,0	3,0	199	47,6	0,0	97,1	2,9	6	6	0
Kasiyer	34,2	65,8	197	6,0	34,8	1,4	63,8	194	130	65
Mobilya imalatçısı/ mobilyacı (ahşap)	93,2	6,8	194	11,1	0,0	98,9	1,1	2	13	-11
Şoför-yük taşıma	100,0	0,0	191	2,7	0,0	100,0	0,0	0	0	0
Makineci (dikiş)	68,2	31,8	177	10,3	31,7	10,3	58,0	159	56	102
Asansör kurucusu ve elektromekanik	98,2	1,8	161	45,6	0,0	0,0	100,0	161	3	158
Ön muhasebeci	42,3	57,7	160	8,1	43,5	26,6	29,8	118	92	25
Sıhhi tesisatçı/ısıtma ve sıhhi tesisatçı	100,0	0,0	158	13,3	0,0	100,0	0,0	0	0	0
Sekreter	4,8	95,2	154	2,3	94,7	1,0	4,3	153	147	6
İnşaat mühendisi	89,0	11,0	149	3,1	0,0	26,8	73,2	109	16	93
Elektrikçi (genel)	99,1	0,9	145	2,9	7,3	92,7	0,0	11	1	9
Toplam	3.374	1.352	2.022							

Kaynak: Ankara İPA, 2014.

Kadınların işe yerleştirilmesine yönelik politikalar açısından yararlı olabilecek bir bilgi, en fazla açık iş bulunan yirmi meslek arasında hangilerinin en yüksek düzeyde marjinal katkıyı sağlayabileceğinin tespit edilmesi olabilir. Yukarıda bahsettiğimiz iki senaryo çerçevesinde potansiyel durum ile mevcut kadın çalışan oranının korunduğu durumda cinsiyet tercihinde bulunulmayan açık işlerin dağıtılarak kadın çalışan talebinde yaratacağı olası etkiler karşılaştırılıp aradaki farklar hesaplanarak mesleklerin marjinal katkıları tespit edilebilir. Buna göre Ankara'da en yüksek farkın gözlemlendiği meslekler arasında ilk üç sırada güvenlik görevlisi, satış danışmanı ve temizlik görevlisi yer almaktadır. Aşağıda yer alan şekilde ilk 20 meslek olası marjinal katkısına göre sıralanmıştır.

ŞEKİL 11 – EN FAZLA AÇIK İŞİN BULUNDUĞU İLK YİRMİ MESLEKTE KADIN ÇALIŞANLAR İÇİN OLASI AÇIK İŞ SAYISI

Kaynak: Ankara İPA, 2014.

■ Mevcut oran korunduğunda ■ Potansiyel

Diğer taraftan, amaca yönelik olarak cinsiyet farklılaşmalarının tespitinde kılavuzluk edebilecek bir diğer meslek grubu da mevcut durumda kadın çalışan sayısının en yüksek olduğu meslekler, bir başka deyişle kadınlara göreli olarak daha açık olan meslekler olabilir. Bu açıdan en yüksek sayıda kadın çalışanın bulunduğu ilk 20 meslek incelendiğinde aşağıdaki tabloda sıralanan meslekler tespit edilmiştir. Bu grubun içerisinde sadece dört meslekte işverenlerin açık işlerde ağırlıklı olarak kadın çalışan tercih ettiği görülmektedir. Buna karşılık yalnızca bir meslekte (aşçılık) açık şekilde erkek tercihinin belirtildiği, diğerlerinde ise fark etmez seçeneğinin ağırlıklı olduğu görülmektedir. En fazla açık iş olan ilk 20 meslek için yaptığımız analizi izleyerek burada da her iki senaryo üzerinden en yüksek marjinal katkısı olan meslekler tespit edilebilir. Bir önceki analizde olduğu gibi potansiyeli en yüksek olan ilk üç meslek yine güvenlik görevlisi, satış danışmanı ve servis elemanıdır (Tablo 22). İzleyen meslekler burada değişiklik gösterirken satış temsilciliği, kasiyer, muhasebeci ve hemşirelik gibi kadın çalışan sayısı yüksek olan meslekler üst sıralarda yer almaktadır. Hipotetik kadın çalışan talebi mevcut oran korunduğu durumda fark etmez seçeneğinin dağıtılmasıyla iki katına çıkmakta, potansiyel durumda ise yaklaşık dört kat daha yüksek düzeye çıkmaktadır.

Tablo 23 kadınlar için potansiyel açık iş sayısı en yüksek 20 meslekte olası değişimleri göstermektedir. En fazla açık iş ve en yüksek kadın istihdamının bulunduğu ilk 20 meslekten farklı olarak, Ankara'da kadın çalışan talebi açısından bu grupta çağrı merkezi görevlisi, reyon görevlisi, gıda paketleme işçiliği gibi mesleklerin de marjinal olarak önemli katkıda bulunabilecek meslekler arasında yer almaktadır.

TABLO 22 – MEVCUT KADIN ÇALIŞAN SAYISININ EN YÜKSEK OLDUĞU İLK YİRMİ MESLEĞİN CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI

Meslek	Mevcut Oran (%)		Cinsiyet Tercihi (%)					Hipotetik Değişim		
	Erkek	Kadın	Açık İş Sayısı	Aİ Oranı %	Kadın	Erkek	Fark etmez	Potansiyel	Mevcut Oran Korunduğunda	Fark
Temizlik görevlisi	55,7	44,3	530	1,5	12,7	7,3	80,0	491	235	256
Sekreter	4,8	95,2	154	2,3	94,7	1,0	4,3	153	147	6
Büro memuru (genel)	57,4	42,6	34	0,3	26,3	11,4	62,4	30	14	16
Muhasebeci	57,2	42,8	139	1,3	21,1	23,8	55,1	106	60	46
Satış danışmanı	71,6	28,4	711	6,2	17,5	11,3	71,2	631	202	429
Aşçı	50,9	49,1	122	1,9	32,7	36,4	30,9	78	60	18
Hasta kabul-kayıt görevlisi	25,7	74,3	7	0,2	100,0	0,0	0,0	7	5	2
Hemşire	11,4	88,6	312	12,0	29,5	0,0	70,5	312	276	35
Kasiyer	34,2	65,8	197	6,0	34,8	1,4	63,8	194	130	65
Büro memuru (idari işler)	62,3	37,7	2	0,0	0,0	0,0	100,0	2	1	1
Büro işçisi	62,2	37,8	19	0,4	23,2	26,6	50,2	14	7	7
Güvenlik görevlisi	93,7	6,3	736	3,1	2,5	22,2	75,3	573	46	527
Çaycı	27,8	72,2	5	0,2	0,0	0,0	100,0	5	3	1
Garson (servis elemanı)	82,0	18,0	499	6,5	5,7	44,1	50,2	279	90	189
Halkla ilişkiler görevlisi	14,2	85,8	37	2,4	77,1	0,0	22,9	37	31	5
Okul öncesi öğretmeni	1,7	98,3	28	2,3	88,3	0,0	11,7	28	27	0
Sınıf öğretmeni	17,2	82,8	41	3,0	8,0	0,0	92,0	41	34	7
Ön muhasebeci	42,3	57,7	160	8,1	43,5	26,6	29,8	118	92	25
Öğretim görevlisi	49,7	50,3	0	0,0				0	0	0
Satış temsilcisi / plasiyer	75,2	24,8	136	3,3	0,0	23,7	76,3	103	34	70
Toplam								3.199	1.494	1.705

Kaynak: Ankara İPA, 2014.

TABLO 23 – KADINLAR İÇİN POTANSİYEL AÇIK İŞLERİN EN FAZLA OLDUĞU İLK YİRMİ MESLEĞİN CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI

Meslek	Mevcut oran (%)				Cinsiyet tercihi (%)			Hipotetik değişim		
	Erkek	Kadın	Açık iş sayısı	Alı oranı %	Kadın	Erkek	Fark etmez	Potansiyel	Aynı	Fark
Satış danışmanı	71,6	28,4	711	6,2	17,5	11,3	71,2	631	202	429
Güvenlik görevlisi	93,7	6,3	736	3,1	2,5	22,2	75,3	573	46	527
Temizlik görevlisi	55,7	44,3	530	1,5	12,7	7,3	80,0	491	235	256
Hemşire	11,4	88,6	312	12,0	29,5	0,0	70,5	312	276	35
Garson (servis elemanı)	82,0	18,0	499	6,5	5,7	44,1	50,2	279	90	189
Kasiyer	34,2	65,8	197	6,0	34,8	1,4	63,8	194	130	65
Asansör kurucusu ve bakımcısı/elektromekanik taşıyıcılar bakım ve onarımcısı	98,2	1,8	161	45,6	0,0	0,0	100,0	161	3	158
Makineci (dikiş)	68,2	31,8	177	10,3	31,7	10,3	58,0	159	56	102
Sekreter	4,8	95,2	154	2,3	94,7	1,0	4,3	153	147	6
Beden işçisi (genel)	96,1	3,9	785	3,1	0,8	81,5	17,6	145	31	114
Ön muhasebeci	42,3	57,7	160	8,1	43,5	26,6	29,8	118	92	25
Çağrı merkezi görevlisi	51,2	48,8	113	15,5	75,3	0,0	24,7	113	55	58
İnşaat mühendisi	89,0	11,0	149	3,1	0,0	26,8	73,2	109	16	93
Muhasebeci	57,2	42,8	139	1,3	21,1	23,8	55,1	106	60	46
Satış temsilcisi / plasiyer	75,2	24,8	136	3,3	0,0	23,7	76,3	103	34	70
Paketleme işçisi (gıda)	67,1	32,9	93	16,8	0,0	0,0	100,0	93	31	62
Reyon görevlisi	70,6	29,4	98	5,8	0,0	10,7	89,3	88	29	59
İngilizce öğretmeni	32,7	67,3	87	7,4	0,0	0,0	100,0	87	59	29
Bilgisayar mühendisi	74,4	25,6	80	5,0	0,0	1,5	98,5	79	21	59
Teknik ressam	83,7	16,3	116	8,7	5,1	32,7	62,1	78	19	59
Toplam								4.070	1.630	2.440

Kaynak: Ankara İPA, 2014.

3.2. Açık İşlerde İstenen Eğitim Düzeyi ve Özellikler

Açık işler için talep edilen eğitim düzeyine ilişkin olarak Ankara’da görüşme yapılan işverenlerin %28,3’ü fark etmez yanıtını vermiş, %23’ü lise altı eğitimli çalışan tercihini belirtmiştir. Bu durum açık işlerin yaklaşık yarısı için eğitim düzeyinin önem taşımadığını göstermektedir. Erkekler için bu iki grubun toplamı %61,2 ve kadınlar için %40,7’dir. Eğitim erkeklerle kıyasla kadınlar için daha fazla önem taşımaktadır ancak bu, ilk bölümde bahsedildiği gibi, kadın işgücü profili ile uyumludur. Cinsiyet bakımından ‘fark etmez’ diyenlerde bu oran %39,7 olup kadın tercih edilen açık işlerle uyumludur, dolayısıyla fark etmez denilen işlerin kadınlarına yönlendirilmesi açısından olumlu bir resim ortaya koymaktadır. Kadın veya erkek çalışan tercihi bulunulan açık işlere kıyasla fark etmez denilen işlerde lisans eğitimi tercihi görece olarak oldukça yüksektir. Bu durum da işsiz kadınların eğitim düzeyinin erkeklerle kıyasla daha yüksek olduğu düşünüldüğünde fark etmez seçeneğinin ağırlıklı olduğu mesleklerde kadınların istihdamına engel oluşturabilecek bir eğitim seviyesi sorunu olmadığına işaret etmektedir.

Ankara’da esas olarak meslek lisesi ve çıraklık eğitimi tercih edilen açık işler dışarıda tutulduğunda, kadın çalışan tercih edilen mesleklerde erkek tercih edilenlere kıyasla daha yüksek eğitim düzeyi beklentisi olduğu yönünde bir çıkarım yapmak mümkündür. Yine bu durum işsiz erkek ve kadınların eğitim düzeylerinin dağılımı ile uyumlu bir tablo ortaya koymaktadır.

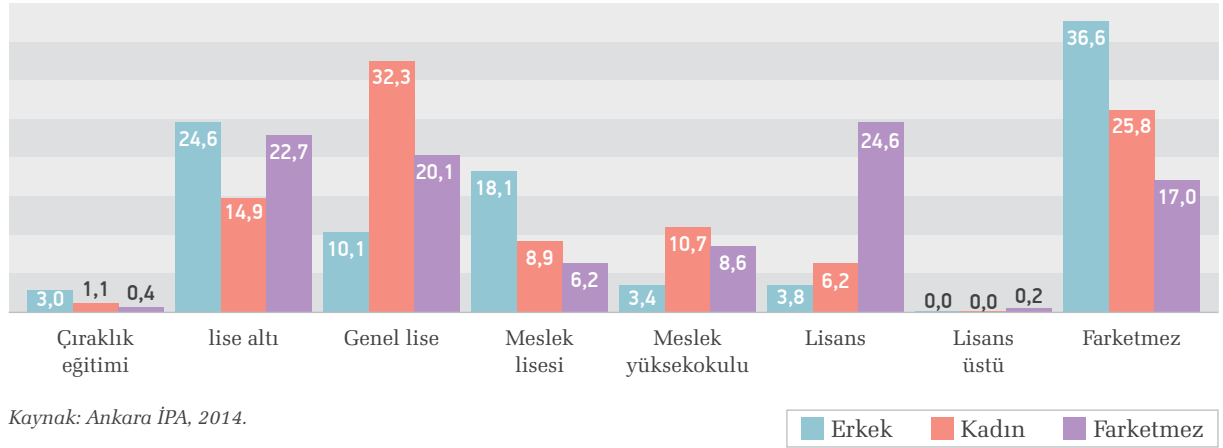
Açık işlerde öncelikle tercih edilen üç özellik, iş ahlakına sahip olma, fiziki ve bedensel yeterlilik ve mesleğe ilişkin yeterli bilgidir. Erkekler ve kadınlar için iş ahlakına sahip olma ve mesleki yeterlilik ilk üç özellik arasında yer almakta ancak kadın çalışan tercih edilen işlerde fiziki yeterlilik yerine iletişim ve ifade yeteneği ikinci sırada yer almaktadır. Erkekler için açık işlere kıyasla kadınlarda bilgisayar kullanımı, satış ve pazarlama becerisi ve yabancı dil daha üst sıralara çıkarken fazla mesaiye kalabilme, seyahat edebilme gibi özellikler alt sıralara inmektedir. Cinsiyetin fark etmediği açık işlerde istenilen özelliklerle kadın ve erkek tercihi bulunulan açık işlerde aranan özellikler kıyaslandığında fark etmez denilen işlerde de aranan özelliklerin kadın tercihi işlere benzer bir sıralama sunduğu görülmektedir. Örneğin iletişim ve ifade yeteneği ve bilgisayar kullanımı gibi özelliklerin kadın tercihi gösterilen işlere benzer biçimde daha üst sıralarda yer alması erkek aranan işlere kıyasla alt sıralamalarda yer alması yine bu tercihlerin kadınların lehine kullanılması için izlenebilecek politikaların başarılı olabileceği yönünde bir fikir vermektedir. 2014 soru formunda ilk defa yer verilen fazla mesaiye kalma erkeklerin %51,4’ünde istenirken, kadınların %31,8’inde istenmektedir. ‘Fark etmez’ diyenlerde oran kadın çalışan tercih edilen işlere daha yakın biçimde %36,8’dir. Buna karşılık 2014 soru formunda yer verilen seyahat edebilme her iki cinsiyet için de az istenen bir özellik olmakla birlikte erkeklerde %23,7 fark etmez denilen işlerde %16,2’dir. Bu oran kadın çalışan tercihinin belirtildiği işlerde görülen %8,1 oranından çok yüksektir.

TABLO 24 – AÇIK İŞLERDE İSTENEN EĞİTİM DÜZEYİ (%)

	Kadın	Erkek	Fark etmez	Toplam
Çıraklık Eğitimi	1,1	3,0	0,4	1,9
Lise altı	14,9	24,6	22,7	23,0
Genel lise	32,3	10,1	20,1	15,8
Meslek lisesi	8,9	18,1	6,2	12,8
Meslek yüksekokulu	10,7	3,4	8,6	6,0
Lisans	6,2	3,8	24,6	11,8
Lisans üstü	0,0	0,0	0,2	0,1
Fark etmez	25,8	36,6	17,0	28,3
Toplam	100	100	100	100

Kaynak: Ankara İPA, 2014.

ŞEKİL 12 – EN FAZLA AÇIK İŞİN BULUNDUĞU İLK YIRMİ MESLEKTE İSTENEN EĞİTİM DÜZEYİ VE CİNSİYETE GÖRE DAĞILIM

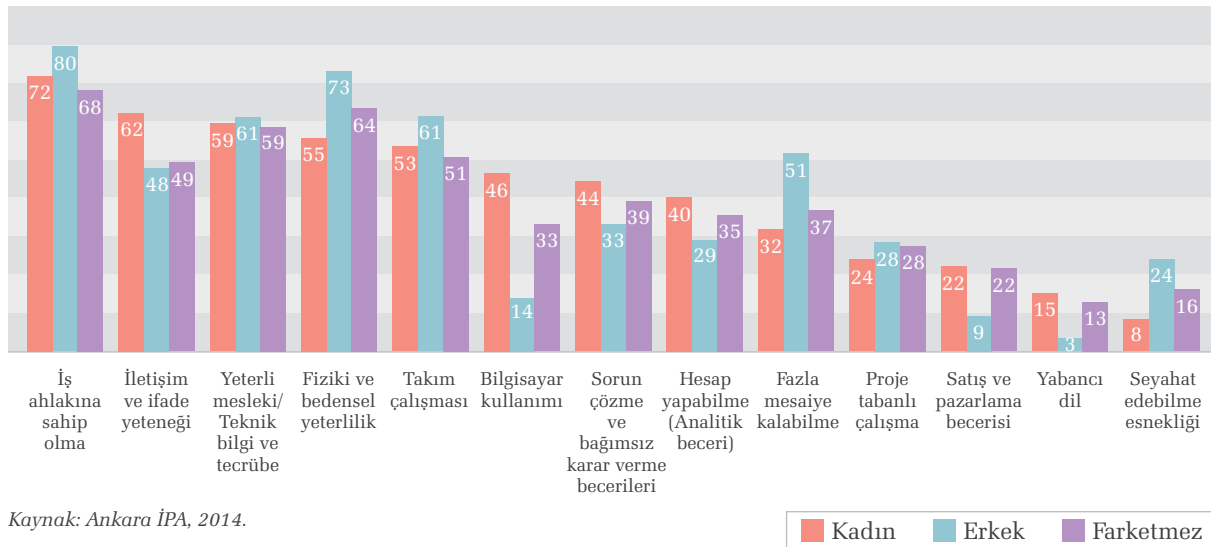

TABLO 25 – AÇIK İŞLERDE İSTENEN ÖZELLİKLER VE BECERİLER (%)

Kadın		Erkek		Fark etmez	
Beceri	%	Beceri	%	Beceri	%
İş Ahlakına Sahip Olma	71,9	İş Ahlakına Sahip Olma	79,7	İş Ahlakına Sahip Olma	68,0
İletişim ve İfade Yeteneği	61,9	Fiziki ve Bedensel Yeterlilik	73,0	Fiziki ve Bedensel Yeterlilik	63,7
Yeterli Mesleki/Teknik Bilgi ve Tecrübe	59,2	Yeterli Mesleki/Teknik Bilgi ve Tecrübe	61,4	Yeterli Mesleki/Teknik Bilgi ve Tecrübe	58,5
Fiziki ve Bedensel Yeterlilik	55,5	Takım Çalışması	61,0	Takım Çalışması	50,6
Takım Çalışması	53,2	Fazla Mesaiye Kalabilme	51,4	İletişim ve İfade Yeteneği	49,4
Bilgisayar kullanımı	46,4	İletişim ve İfade Yeteneği	47,7	Sorun Çözme ve Bağımsız Karar Verme Becerileri	39,3
Sorun Çözme ve Bağımsız Karar Verme	44,2	Sorun Çözme ve Bağımsız Karar Verme	33,3	Fazla Mesaiye Kalabilme	36,8
Hesap Yapabilme (Analitik Beceri)	40,1	Hesap Yapabilme (Analitik Beceri)	28,8	Hesap Yapabilme (Analitik Beceri)	35,4
Fazla Mesaiye Kalabilme	31,8	Proje Tabanlı Çalışma	28,2	Bilgisayar kullanımı	33,2
Proje Tabanlı Çalışma	23,7	Seyahat Edebilme Esnekliği	23,7	Proje Tabanlı Çalışma	27,5
Satış ve Pazarlama Becerisi	22,0	Bilgisayar kullanımı	13,8	Satış ve Pazarlama Becerisi	21,5
Yabancı Dil	15,3	Satış ve Pazarlama Becerisi	8,9	Seyahat Edebilme Esnekliği	16,2
Seyahat Edebilme Esnekliği	8,1	Yabancı Dil	2,9	Yabancı Dil	12,9

Kaynak: Ankara İPA, 2014.

ŞEKİL 13 – AÇIK İŞLERDE İSTENEN BECERİ VE ÖZELLİKLERİNE VE CİNSİYETE GÖRE DAĞILIM

Kaynak: Ankara İPA, 2014.

TABLO 26 – AÇIK İŞLERDE EĞİTİM DÜZEYİNE GÖRE İSTENEN ÖZELLİKLER VE BECERİLER (%)

Beceri	Çıraklık Eğitimi	Lise altı	Genel lise	Meslek lisesi	MYO	Lisans	Lisans üstü	Fark etmez	Toplam
Bilgisayar kullanımı	6,1	4,0	39,4	28,6	50,3	66,5	78,2	7,4	24,0
Fazla Mesaiye Kalabilme	53,2	52,1	39,1	46,0	47,8	34,6	52,8	42,4	44,2
Fiziki ve Bedensel Yeterlilik	73,4	72,3	66,5	75,6	66,2	55,1	78,2	67,3	68,0
Hesap Yapabilme (Analitik Beceri)	11,2	21,7	36,1	40,3	63,9	52,2	52,8	21,5	32,3
İletişim ve İfade Yeteneği	11,4	41,9	70,4	53,0	52,2	69,3	74,6	36,5	49,6
İş Ahlakına Sahip Olma	78,3	73,7	73,7	81,8	84,8	72,8	52,8	70,9	74,6
Proje Tabanlı Çalışma	16,4	21,0	23,1	37,4	44,6	53,1	52,8	17,6	27,6
Satış ve Pazarlama Becerisi	9,8	7,6	27,2	7,8	14,4	28,8	21,8	11,2	14,8
Seyahat Edebilme Esnekliği	3,7	13,5	16,7	19,6	44,1	35,0	52,8	14,9	19,5
Sorun Çözme ve Bağımsız Karar Verme Becerileri	20,2	23,3	41,1	37,8	69,3	59,3	31,0	28,6	36,5
Takım Çalışması	35,2	52,9	58,0	68,5	65,9	63,1	78,2	49,2	56,4
Yabancı Dil	1,6	1,3	10,4	5,4	13,2	34,9	52,8	0,4	7,7
Yeterli Mesleki/Teknik Bilgi ve Tecrübe	80,4	51,5	50,2	73,0	77,0	75,1	78,2	55,6	60,1

Kaynak: Ankara İPA, 2014.

Eğitim düzeyinden bağımsız olarak tüm açık işlerde iş ahlakına sahip olma özelliği ile fiziki ve bedensel yeterlilik çok yüksek oranlarda talep edilmektedir. Bu bulgu işverenlerin talep anketi formundaki ilgili seçeneklerde farklı özellikler algılamış olabildiklerine işaret etmektedir. Aranılan özelliklerin anket formunda daha ayrıntılı ve açık ifadelerle yer alması bu anlamda büyük önem taşımaktadır.

Lise altı eğitimlilerin talep edildiği açık işlerde en fazla istenen beceriler sırasıyla iş ahlakına sahip olma (%73,7), fiziki ve bedensel yeterlilik (%72,3), takım çalışması (%52,9), fazla mesaiye kalabilme (%52,1), yeterli mesleki/teknik bilgi ve tecrübe (%51,5) ile iletişim ve ifade yeteneğidir (%41,9). Genel lise mezunlarında iletişim ve ifade yeteneği ilk iki sıra arasına yükselmekte, takım çalışması, satış ve pazarlama becerisi, analitik beceri ile bilgisayar kullanımı özelliklerinin ağırlığı lise altı eğitimlilere kıyasla yüksek oranda artmaktadır. Meslek lisesi mezunlarında lise altı eğitimlilere kıyasla başta yeterli mesleki bilgi ve tecrübe başta olmak üzere takım çalışması ve analitik beceri daha sık aranan özellikler arasına girmektedir. Lisans mezunlarında en çok aranan özellikler arasında yine iş ahlakına sahip olma, yeterli mesleki bilgi ve iletişim ve ifade yeteneği yer almaktadır. Buna karşılık bilgisayar kullanımı, takım çalışması, iletişim ve ifade yeteneği, yabancı dil gibi özelliklerin talep edilme sıklığı artış göstermektedir.

Ankara'da 2014'de açık işlerin karşılanma yolları incelendiğinde işverenlerin yarısından fazlasının çalışanlarını akraba, eş-dost aracılığıyla temin ettiği görülmektedir. Yine yarıya yakını gazete-ilan kanalını kullanmaktadır. İŞKUR aracılığıyla çalışan temin etme üçüncü sırada gelirken internet-sosyal medya kanalının da küçümsenmeyecek oranda (%38,6) kullanıldığı gözlenmektedir. 2013 yılında %23 paya sahip olan İŞKUR'un payının artmasında son yıllarda işverenlerle geliştirdiği diyalogun, 6111 sayılı torba yasayla işverenlere sunulan istihdam ve teşvik paketlerinin, yüz yüze gerçekleştirilen işyeri ziyaretlerinin etkisinin büyük olduğu düşünülmektedir.

TABLO 27 – AÇIK İŞLERİN KARŞILANMA YOLLARI (%)

İŞKUR aracılığıyla	44,0
Gazete-İlan vb	47,8
Akraba-Eş Dost	51,3
İnternet-Sosyal Medya	38,6
Özel İstihdam Büroları	7,6

Kaynak: Ankara İPA, 2014.

Açık işlerin karşılanma yollarına yönelik geliştirilebilecek stratejiler açısından, bütün açık işlerde kullanılan karşılanma yollarının dağılımı, yukarıda potansiyel olarak (kadın çalışan tercihi belirtilen ve ‘fark etmez’ denilen açık işlerin toplamına göre) kadınlar için en fazla açık işin olduğu tespit edilen ilk 20 meslekteki açık işlerin karşılanma yollarının dağılımının bir karşılaştırılması yapılabilir. Buna göre her iki meslek grubunda da yöntemlerin aynı sıralamaya sahip olduğu gözlenmektedir. Potansiyel ilk 20 meslekte açık işlerin karşılanma yöntemlerin her mesleğin kendi içinde dağılımına bakıldığında İŞKUR aracılığıyla karşılanma oranının ağırlıklı olduğu meslekler beden işçiliği, ön muhasebeci ve güvenlik görevlisi meslekleridir. Yine potansiyel meslekler grubunun içinde yer alan makineci (dikiş), temizlik görevlisi gibi mesleklerde akraba-eş dost yönteminin diğerlerine kıyasla daha yüksek paya sahip olduğu, internet-sosyal medyanın İngilizce öğretmeni, çağrı merkezi görevlisi ve mühendislik mesleklerinde öne çıktığı görülmektedir. Gazete-ilan kanalının diğerlerinden daha sık kullanıldığı meslekler ise garson, reyon görevlisi ve satış temsilciliği gibi mesleklerdir (Tablo 29).

TABLO 28 – KADINLAR İÇİN POTANSİYEL EN FAZLA AÇIK İŞİN OLDUĞU İLK 20 MESLEKTE AÇIK İŞLERİN KARŞILANMA YOLLARI (%)

İŞKUR aracılığıyla	46,2
Gazete-İlan vb	49,3
Akraba-Eş Dost	54,0
İnternet-Sosyal Medya	39,7
Özel İstihdam Büroları	7,3

Kaynak: Ankara İPA, 2014.

TABLO 29 – POTANSİYEL OLARAK KADINLAR İÇİN EN FAZLA AÇIK İŞİN OLDUĞU İLK 20 MESLEKTE AÇIK İŞLERİN KARŞILANMA YOLLARI (%)

	İŞKUR aracılığıyla	Gazete-İlan vb	Akraba-Eş Dost	İnternet-Sosyal Medya	Özel İstihdam Büroları
Satış danışmanı	17,0	21,1	26,9	26,7	8,4
Güvenlik görevlisi	28,1	27,4	21,6	22,9	0,0
Temizlik görevlisi	20,9	21,0	45,3	11,3	1,5
Hemşire	24,5	26,9	28,1	12,3	8,3
Garson (servis elemanı)	17,0	36,5	31,4	14,0	1,1
Kasiyer	29,4	36,9	20,2	13,6	0,0
Asansör kurucusu ve bakımıcısı/ elektromekanik taşıyıcılar bakım ve onarımcısı	25,0	25,0	25,0	25,0	0,0
Makineci (dikiş)	25,8	21,3	38,6	14,3	0,0
Sekreter	23,9	22,6	24,3	27,2	2,1
Beden işçisi (genel)	35,5	17,5	30,8	13,6	2,6
Ön muhasebeci	33,0	20,6	27,1	15,6	3,7
Çağrı merkezi görevlisi	3,0	22,0	17,4	57,5	0,0
İnşaat mühendisi	5,8	18,3	21,0	35,7	19,2
Muhasebeci	14,7	26,2	26,4	25,2	7,5
Satış temsilcisi / plasiyer	8,5	30,6	31,0	29,9	0,0
Paketleme işçisi (gıda)	29,4	34,8	26,0	9,8	0,0
Reyon görevlisi	17,7	67,7	14,5	0,0	0,0
İngilizce öğretmeni	12,0	20,9	9,6	33,6	24,0
Bilgisayar mühendisi	3,0	6,2	25,4	37,0	28,5
Teknik ressam	19,1	27,0	29,5	19,4	5,0

Kaynak: Ankara İPA, 2014.

3.3. Temininde Güçlük Çekilen Meslekler

Ankara'da 2014 yılında temininde güçlük çekilen eleman sayısı 22.114 olarak tespit edilmiştir. Buna karşılık toplam açık işlerin sayısı 15.103'dür. Bu durum bazı mesleklerde hali hazırda çalışan olmakla birlikte çalışan bulmanın kolay olmadığına işaret etmektedir. Geniş meslek grupları için açık iş sayısından daha yüksek sayıda temininde güçlük çekilen eleman sayısı bildirilmiştir. Sanatkarlar, hizmet satış elemanları ve tesis makine operatörleri meslek grupları toplamında temininde güçlük çekilen eleman sayısının %60'ından fazlasını oluşturmaktadır. Genel olarak Tablo 30 değerlendirildiğinde temininde güçlük çekilen mesleklerin aynı zamanda açık işlerin toplam içindeki payları en yüksek olan meslekler olduğu görülebilir. Bu bölümdeki değerlendirmeler, açık işler sorusunda tespit edilen mesleklerle, temininde güçlük çekilen meslekler sorusunda belirtilen mesleklerin eşleştirme yöntemiyle bir araya getirilmesiyle gerçekleştirilmiştir.

TABLO 30 – TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLEN MESLEKLER

Meslek Grupları	TGÇM Eleman Sayısı	%	Toplam Açık İş Sayısı	%
Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	865	3,9	755	5,0
Hizmet Ve Satış Elemanları	3 703	16,7	2 934	19,4
Nitelik Gerektirmeyen Meslekler	1 676	7,6	2 116	14,0
Nitelikli Tarım, Ormancılık Ve Su Ürünleri Çalışanları	73	0,3	210	1,4
Profesyonel Meslek Mensupları	2 877	13,0	2 121	14,0
Sanatkarlar Ve İlgili İşlerde Çalışanlar	7 313	33,1	3 867	25,6
Teknisyenler, Teknikerler Ve Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	2 370	10,7	1 489	9,9
Tesis ve Makine Operatörleri Ve Montajcılar	3 170	14,3	1 551	10,3
Yöneticiler	68	0,3	61	0,4
TOPLAM	22 114	100	15 103	100

Kaynak: Ankara İPA, 2014.

Ankara’da eleman bulmada en fazla sıkıntı çekilen sektörler arasında ilk sırada insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri yer almaktadır. Bu sektör aynı zamanda mevcut kadın çalışan oranının en yüksek düzeyde olduğu sektördür. Sektörler temininde güçlük çekilme oranı (TGÇM - temininde güçlük çekilen eleman sayısının mevcut çalışan sayısına oranı olarak hesaplanmıştır. Bu oran normalize etmek bir diğer deyişle meslekler arası temininde güçlük çekilme durumuna yönelik karşılaştırma yapabilmek amacıyla kullanılmıştır) sıralandığında insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetlerini sırasıyla imalat, konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri, eğitim, gayrimenkul faaliyetlerinin izlediği görülmektedir. Veriler genel olarak kadın emeği yoğun sektörlerde eleman temininde daha fazla güçlük çekilmesi açık işlerin kadınların lehine kullanılmasına yönelik potansiyelin güçlü olduğu bulgusunu desteklemektedir (Tablo 31)

TABLO 31 – TOPLAM TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLEN ÇALIŞAN SAYISI BAKIMINDAN TOPLAM İÇİNDEKİ PAYLARINA GÖRE SEKTÖR SIRALAMASI

Sektör	%	Kadın Çalışan Payı %
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	57,9	59,5
İmalat	52,1	24,3
Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	47,1	31,3
Eğitim	41,2	51,3
Gayrimenkul faaliyetleri	39,4	23,5
Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı	35,1	27,0
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	34,9	36,3
Kültür, sanat eğlence, dinlence ve spor	34,4	23,1
Bilgi ve iletişim	33,1	34,6
Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	30,0	9,3
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	27,7	29,7
Diğer hizmet faaliyetleri	25,9	32,2
İnşaat	24,0	8,9
Ulaştırma ve depolama	20,1	15,8
Madencilik ve taş ocaklığı	19,6	5,8
Finans ve sigorta faaliyetleri	18,3	46,2
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	14,8	11,5

Kaynak: Ankara İPA, 2014.

Bu mesleklere çalışan temininde güçlük çekilme nedenlerine bakıldığında, tüm mesleklerde, gerekli mesleki beceriye ve niteliğe sahip eleman bulunamaması ilk sırada yer almaktadır. Yeterli iş tecrübesine sahip eleman bulunamaması ve meslekte işe başvuru yapılmaması izleyen ikinci ve üçüncü nedenler olarak belirtilmiştir. Ancak en çok kadın istihdam edilen ilk 20 mesleğe bakıldığında güçlük çekilme nedenlerindeki farklılaşma ve ağırlıklı olarak çalışma koşullarının olumsuzluğuna yönelik gerekçelerin öne çıkmış olması, kadınların yoğunlukla çalıştığı mesleklerde çalışma ortam ve koşullarının diğer mesleklere kıyasla daha olumsuz olduğuna dair bilgi verilebilir.

Ayrıca bu sonuç başvuru yapanların beklentilerine kıyasla daha kötü koşullar sağlandığına da dikkat çekebilir. Örneğin önerilen ücretin az bulunması, çalışma ortam ve koşullarının beğenilmemesi, vardiyalı çalışma olması, işyerine ulaşım zorluğu ve çalışma sürelerinin uzunluğu gibi nedenlerin potansiyel açık işlerin en fazla olduğu mesleklerde görülme sıklık oranları, tüm mesleklerin genelindeki oranlardan çok daha yüksektir. Buna karşılık mesleki beceriye ve niteliğe, yeterli iş tecrübesine sahip eleman bulunamaması veya bu meslekte işe başvuru yapılmaması gibi nedenler mevcut çalışan kadın sayısının en yüksek olduğu mesleklerdeki ağırlığı genele kıyasla daha düşüktür. Şekil 13 kadınlar için potansiyeli olan mesleklerde öne çıkan temininde güçlük çekilme nedenlerini tüm meslekler söz konusu olduğunda ortaya çıkan nedenlerden nasıl farklılaştığını net bir biçimde ortaya koymaktadır.

TABLO 32 – TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLME NEDENLERİ (TÜM MESLEKLER) (%)

Bu meslekte işe başvuru yapılmaması	35,8
Gerekli mesleki beceriye/niteliğe sahip eleman bulunamaması	71,1
Yeterli iş tecrübesine sahip eleman bulunamaması	60,3
Çalışma ortam ve koşullarının beğenilmemesi	25,3
Önerilen ücretin az bulunması	28,1
Vardiyalı çalışma olması	8,0
İşyerine ulaşım zorluğu	11,6
Çalışma sürelerinin uzunluğu	5,0

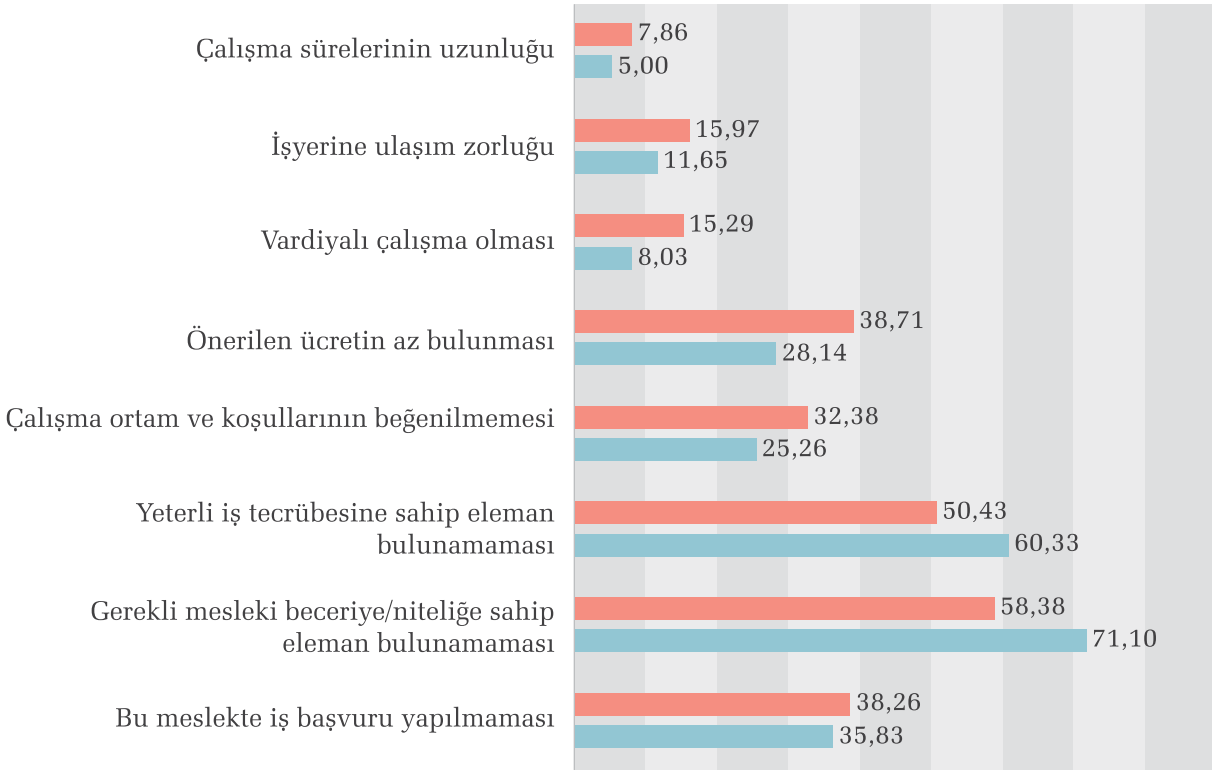
Kaynak: Ankara İPA, 2014.

TABLO 33 – TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLME NEDENLERİ (POTANSİYEL MESLEKLER) (%)

Bu meslekte işe başvuru yapılmaması	38,3
Gerekli mesleki beceriye/niteliğe sahip eleman bulunamaması	58,4
Yeterli iş tecrübesine sahip eleman bulunamaması	50,4
Çalışma ortam ve koşullarının beğenilmemesi	32,4
Önerilen ücretin az bulunması	38,7
Vardiyalı çalışma olması	15,3
İşyerine ulaşım zorluğu	16,0
Çalışma sürelerinin uzunluğu	7,9

Kaynak: Ankara İPA, 2014.

ŞEKİL 14 – TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLME NEDENLERİ

Kaynak: Ankara İPA, 2014.

Potansiyel Tüm meslekler

Aşağıda yer alan tabloda kadınlar için potansiyel meslekler açısından açık iş ve temininde güçlük çekilen eleman sayısı bir arada sunulmaktadır. Buna göre en yüksek sayıda açık işin olduğu mesleklerde yüksek sayıda eleman temin güçlüğü belirtilmektedir. Bu grup içinde daha önce vurgulandığı gibi güvenlik görevlisi, satış danışmanı, beden işçisi, garson başta gelen meslekler arasında yer almaktadır (Tablo 34).

TABLO 34 – GÜÇLÜK ÇEKİLME NEDENLERİ (POTANSİYEL MESLEKLER)

Meslek	Açık İş Sayısı	Al Oranı (%)	TGÇM Sayısı	TGCM Oranı (%)
Satış danışmanı	711	6,2	701	6,1
Güvenlik görevlisi	736	3,1	1009	4,3
Temizlik görevlisi	530	1,5	296	0,8
Hemşire	312	12,0	271	10,5
Garson (servis elemanı)	499	6,5	526	6,9
Kasiyer	197	6,0	200	6,1
Asansör kurucusu ve bakımıcısı/ elektromekanik taşıyıcılar bakım ve onarımıcısı	161	45,6	161	45,6
Makineci (dikiş)	177	10,3	263	15,3
Sekreter	154	2,3	151	2,3
Beden işçisi (genel)	785	3,1	575	2,3
Ön muhasebeci	160	8,1	84	4,2
Çağrı merkezi görevlisi	113	15,5	24	3,3
İnşaat mühendisi	149	3,1	327	6,9
Muhasebeci	139	1,3	196	1,8
Satış temsilcisi / plasiyer	136	3,3	163	4,0
Paketleme işçisi (gıda)	93	16,8	33	6,0
Reyon görevlisi	98	5,8	40	2,3
İngilizce öğretmeni	87	7,4	41	3,4
Bilgisayar mühendisi	80	5,0	69	4,3
Teknik ressam	116	8,7	129	9,6

Kaynak: Ankara İPA, 2014.

3.4. Gelecek Dönem İstihdam Eğilimleri/İstihdamda Artış ve Azalış Beklenen Meslekler

30 Haziran 2015 tarihi itibarıyla Ankara ilinde işverenlerin beklentilerine göre istihdam artışının 36.968 kişi ve azalışın 7.746 kişi dolayısıyla net istihdam artışının 29.222 kişi olması beklenmektedir. Bu artışın kadın istihdamı üzerinde olası etkileri mesleklere göre değişiklik gösteren mevcut kadın çalışan oranı temel alınarak hesaplanabilir. Önceki bölümlerde olduğu gibi meslek eşleştirme yöntemi kullanılmıştır.

Buna göre Ankara'da beklenen net istihdam artışının kadın çalışan sayısını yaklaşık 5.000 arttırması beklenebilir. Genel meslek gruplarına göre beklenen kadın istihdam artışına bakıldığında en yüksek sayıda artışın profesyonel meslek gruplarında ve hizmet satış elemanlarında gerçekleşebileceği görülmektedir. Tüm ana meslek gruplarında kadın istihdamı açısından net istihdam değişiminin pozitif yönde olması, bu konuda kadın istihdamının arttırılmasına yönelik uygulamalar açısından olumlu bir tablo çizmektedir. İlk yirmi meslekte kadınlar ve erkekler için istihdamda beklenen artış ve azalışın oldukça farklı düzeylerde olduğu görülmüştür, kadınlar için 4.591 erkekler için ise 8.773 istihdam artışı beklenmektedir. Bu sayı, 'fark etmez' diyenler için 6.535 kişidir. Buradaki rakamlar açık işler sorusunda belirtilen mesleklerin istihdam beklentileri sorusunda elde edilen mesleklerle eşleştirilmesiyle elde edilmiştir.

İlk yirmi meslekte öngörülen artışın gerçekleşmesi durumunda 2015’de açık işlerin sayısı çok önemli ölçüde artış gösterecektir. Kadın çalışan tercihi belirtilen açık işlerde istihdam artışı beklentisinin en yüksek olduğu meslekler arasında satış danışmanı, garson ve güvenlik görevlisi ilk üç sırada yer almaktadır. Temizlik görevlisi ise istihdamda net düşüş beklentisi olan tek meslek olarak göze çarpmaktadır.

TABLO 35 – İSTİHDAMDA ARTIŞ VE AZALIŞ BEKLENEN ANA MESLEK GRUPLARI

Meslek grupları	Beklenen artış	Beklenen azalış	Net değişim (ND)	Kadın çalışan oranı (KO)	Beklenen değişim (ND*KO)
Büro hizmetlerinde çalışan elemanlar	1.103	127	977	49,9	488
Hizmet ve satış elemanları	5.689	752	4.937	21,4	1.057
Nitelik gerektirmeyen meslekler	7.898	4.863	3.035	24,4	740
Nitelikli tarım, ormancılık ve su ürünleri çalışanları	50		50	1,8	1
Profesyonel meslek mensupları	4.450	568	3.882	39,2	1.522
Sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar	9.025	723	8.302	4,6	379
Teknisyenler, teknikerler ve yardımcı profesyonel meslek mensupları	3.010	438	2.572	18,7	482
Tesis ve makine operatörleri ve montajcılar	5.574	202	5.372	5,3	282
Yöneticiler	168	73	95	17,7	17
Toplam	36.968	7.746	29 222		4.967

Kaynak: Ankara İPA, 2014

TABLO 36 – CİNSİYET TERCİHİNE GÖRE EN FAZLA AÇIK İŞ OLAN MESLEKLERDE BEKLENEN NET İSTİHDAM DEĞİŞİKLİĞİ

Kadın	Net Değişiklik	Erkek	Net Değişiklik	Fark etmez	Net Değişiklik
Sekreter	87	Beden işçisi (genel)	1.009	Güvenlik görevlisi	1.043
Satış danışmanı	1.092	Gaz altı kaynakçısı	551	Satış danışmanı	1.092
Hemşire	272	Kaynakçı (oksijen ve elektrik)	435	Temizlik görevlisi	-572
Çağrı merkezi görevlisi	87	Garson (servis elemanı)	1.397	Garson (servis elemanı)	1.397
Ön muhasebeci	71	Cnc torna tezgahı operatörü	222	Hemşire	272
Kasiyer	181	Bahçıvan	45	Asansör kurucusu ve bakımıcısı/elektromekanik taşıyıcılar bakım ve onarımcısı	161
Temizlik görevlisi	-572	Mobilya imalatçısı/mobilyacı (ahşap)	410	Beden işçisi (genel)	1.009
Makineci (dikiş)	181	Şoför-yük taşıma	451	Kasiyer	181
Diğer imalat ve ilgili işçiler (elle)	64	Güvenlik görevlisi	1.043	İnşaat mühendisi	409
Aşçı	286	Sihhi tesisatçı/ısıtma ve sihhi tesisatçı	175	Satış temsilcisi / plasiyer	298
Muhasebeci	235	Elektrikçi (genel)	725	Makineci (dikiş)	181
Garson (servis elemanı)	1.397	Çelik konstrüksiyon işçisi	266	Paketleme işçisi (gıda)	85
Halkla ilişkiler görevlisi	24	Sondaj işçisi	121	Reyon görevlisi	137
Konfeksiyon işçisi	23	Beden işçisi (taşıma, yükleme-boşaltma)	94	İngilizce öğretmeni	79
Okul öncesi öğretmeni	2	Akaryakıt satış elemanı (pompaçısı)	79	Bilgisayar mühendisi	150
Çocuk gelişim elemanı	2	Makine mühendisi	198	Muhasebeci	235
Bilgisayar donanım / teknolojisini teknikleri	22	Mobilyacı	172	Teknik ressam	11
Güvenlik görevlisi	1.043	Alüminyum doğramacı	177	Pazarlamacı	193
Et paketleme işçisi	79	Dökümcü (metal)	112	Mimar	119
Giyim ve giyim aksesuarları satış elemanı	16	Satış danışmanı	1.092	Yazılım mühendisi	57
Toplam	4.591		8.773		6.535

Kaynak: Ankara İPA, 2014

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Ankara ilinde işgücü piyasasının özellikleri, İŞKUR'un 2014 yılı 1. Dönem İşgücü Piyasası Talep Araştırması Anketinden elde edilen Ankara ili verileri kullanılarak kadın ve erkekler açısından işgücü talebinin durumu ile birlikte ele alınarak incelenmiştir. Bu değerlendirmelerin ışığında Ankara ilinde kadın işgücüne talebin artırılabilmesi ve İşgücü Piyasası Talep Araştırmasında belirtilen açık işlere kadın istihdamının desteklenmesine katkıda bulunacak şekilde yerleştirilmelerin gerçekleştirilmesi için öneriler geliştirilmiştir.

Ankara ili kamu ve eğitim sektörleri başta olmak üzere inşaat ve hizmet sektörlerinin Türkiye geneline kıyasla ağırlıklı öneme sahip olduğu bir ekonomiye sahiptir. Gayri safi katma değerinde hizmetlerin payı %71,5, sanayinin payı %25,7 ve tarımın payı ise %2,8'dir. Türkiye geneli ile kıyaslandığında sanayinin payı, ülke ortalamasının biraz altında, tarımın gayri safi katma değer içindeki payı, Türkiye ortalamasından oldukça düşük, hizmetlerin payı ise Türkiye ortalamasının oldukça üzerindedir.

İŞKUR İPA 2014 Ankara ili açık iş kayıtlarına göre işverenler tarafından bildirilen toplam 15.103 açık iş bulunmaktadır. 2014 yılı soru formuna eklenen ve işverenlerin açık işlerde cinsiyet tercihi olup olmadığını açığa çıkarmayı hedefleyen soruya verilen cevaplara göre, farklı sektör ve ana meslek gruplarına ait bu 15.103 açık iş için 1.384 işte kadın (%9,2), 8.097 işte erkek (%53,6) tercih edilmiş, 5.622 iş (%37,2) için ise fark etmez denildiği tespit edilmiştir. Ankara'da eğitim sektöründe en yüksek oranda olmak üzere, gayri menkul hizmetleri, bilgi ve iletişim, kültür, sanat eğlence, idari ve destek hizmet faaliyetleri, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetlerinde 'fark etmez' seçeneğinin oranı %60 ve üzerindedir.

Bu çalışmada İŞKUR tarafından derlenen 2014 yılı işgücü talep verileri kullanılarak Ankara ili kapsamında kadınların işe yerleştirilmesine yönelik politikalara katkıda bulunmak amacıyla en fazla açık işlerin bulunduğu mesleklere ilişkin analizler yapılmıştır. İşe yerleştirmede kadınlar için öncelikli olabilecek, kadın istihdamında potansiyel olarak en yüksek düzeyde kazanımları yaratacak meslekler belirlenmiş ve bu mesleklerde aranan özellikler ve beceriler incelenmiştir. Alternatif senaryolar oluşturularak elde edilen sonuçlara göre, Ankara'da kadınlar için potansiyel açık işlerin bulunduğu meslekler arasında ilk üç sırada yer alan meslekler güvenlik görevlisi, satış danışmanı ve temizlik görevlisidir. Güçlü potansiyele sahip bu mesleklerde işverenlerin cinsiyet tercihlerine bakıldığında ağırlıklı olarak cinsiyetin fark etmediği belirtilmektedir. Yapılan hesaplamalarda, 'fark etmez' diyenlerin o meslekte mevcut kadın oranının korunduğu varsayımı altında dahi kadın işçiyi işe alması durumunda kadın işçi talebinin en az iki kat artacağını göstermektedir. 'Fark etmez' denilen açık işlerde kadınların tercih edilir duruma dönüştürülmesine yönelik çaba gösterilmesinin önemli bir katkıda bulunacağı ortaya çıkmıştır. 'Fark etmez' seçeneğinin öne çıktığı meslekler incelendiğinde genellikle mesleki vasıf gerektiren meslekler olduğu görülmüştür. İşverenlerin söz konusu mesleklerde formel eğitimden ziyade kişilerin meslekte yeterli bilgiye sahip olmalarını istemelerinden ötürü (istihdam garantili) meslek edindirme kurslarının planlanması yararlı olacaktır. Kurs açılacak meslekler arasında burada tespit edilen meslekler öncelikli olarak düşünülebilir.

İşverenlerin önemli bir oranda cinsiyet tercihi açısından 'fark etmez' seçeneğini belirtmesi oldukça olumlu bir bulgudur. Ancak cinsiyetin fark etmediğini belirttikleri mesleklerin büyük bir çoğunluğunda mevcut çalışan kadın oranı çok düşük düzeylerde kalmaktadır. Bu sonuç işverenin tercihinden kaynaklanmayan başka faktörlerin varlığına işaret etmektedir. Bu faktörle-

rin neler olabileceğini belirleyebilmek amacıyla öncelikle cinsiyetin fark etmediği söylenen açık işlerde istenilen özelliklerle, kadın ve erkek tercihinde bulunulan açık işlerdeki aranan özellikler arasında bir farklılaşma olup olmadığına bakılmıştır. Fark etmez denilen söz konusu mesleklerde kadın tercih edilen ve istihdam edilen mesleklere benzer biçimde iletişim ve ifade yeteneği ve bilgisayar kullanımı gibi özelliklerin benzer önem sıralarında bulunması bu tercihlerin kadınların lehine kullanılması için izlenebilecek politikaların önemli bir potansiyeli olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla aranan özellikler ve becerilerin bu konuda engel teşkil etmediği çıkarımı yapılabilir. İŞKUR'a başvuru yapan kadınların işe yerleştirme süreçlerinde kadın çalışan tercihinde bulunulan işyerlerinin yanı sıra 'fark etmez' denilen işlere de yönlendirilmesi bir yandan kadın istihdamında olası potansiyel artışın sağlanmasına diğer taraftan mevcut işlerdeki cinsiyet segregasyonunun düşürülmesine hizmet edecektir. Bu tespitler, kadın istihdamının artırılması, işsizliğinin azaltılması yönünde önemli potansiyele sahip mesleklerde kadınların açık işlere yerleştirilmesi için gösterilecek çabanın çok önemli olduğunu ve bunun çalışanlara ilişkin işverenlerin aradıkları özellikler ve beceriler açısından zor olmadığını göstermektedir.

Çalışanlara ilişkin istenilen özellikler ve beceriler açısından, fark etmez denilen mesleklerle kadın tercih edilenlerin benzerlik taşıyor olması söz konusu mesleklerde farklı etmenlerin kadınların bu mesleklerde düşük oranda çalışmalarına neden olabileceğine işaret etmektedir. Bu bağlamda çalışmada ayrıca söz konusu mesleklerde, çalışan temininde çekilen güçlükler incelenmiştir. Bulgular, kadınlar için potansiyel açık iş sayısının en yüksek olduğu mesleklerde güçlük çekilme nedenlerinin diğer mesleklerde belirtilen gerekçelerin dağılımıyla oldukça farklılaştığını göstermiştir. Kadınlar için potansiyel taşıyan mesleklerde önerilen ücretin az bulunması (%39) tüm mesleklerde karşılaşılandan çok daha yüksektir (%28). Benzer şekilde çalışma ortam ve koşullarının beğenilmemesi (bu grupta %32 iken tüm mesleklerde oran %25'dir), vardiyalı çalışma olması (bu grupta %15 iken genel oran %8'dir), işyerine ulaşım zorluğu (bu grupta %16 iken genel oran %12) ve çalışma sürelerinin uzunluğu (bu grupta %8 iken genel oran %5) potansiyel açık işlerin en fazla olduğu mesleklerde belirtilen güçlükler arasında tüm mesleklerin genelindekinden çok daha ağırlıklıdır. Buna karşılık mesleki beceriye ve niteliğe, yeterli iş tecrübesine sahip eleman bulunamaması veya bu meslekte işe başvuru yapılmaması gibi nedenlerin potansiyelin yüksek olduğu mesleklerde belirtilme ağırlığı genele kıyasla daha düşüktür. Bu sonuçlar meselenin piyasada talep ve arzın eşleştirilmesi sorunundan çok, kadınlar için potansiyel açığın yüksek olduğu mesleklerde çalışma koşullarının uygun olmaması, çalışma zamanlarının uygun olmaması, ulaşım zorluğu ve düşük ücretlerde yattığını göstermektedir.

Çalışma koşullarının iyileştirilmesi, kadınların da çalışmasına uygun hale getirilmesi bu anlamda çok önemlidir. Bu noktada yine iş ve aile yaşamının birlikte yürütülmesini mümkün kılacak koşulların sağlanmasının son derece elzem olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Kadınların daha yoğun çalıştığı işlerde ücretlerin düşük olmasının ve çalışma koşullarının yetersizliğinin kökleri en temelde kadının hane içi bakım hizmetlerinin görünür olmaması, bu işlerin karşılıksız olması piyasada 'değerinin' olmamasına dayanmaktadır. Bu alandaki zihniyet değişikliği uzun dönemli dönüşümler gerektirebilir ancak bu yolda kritik kazanımlara yol açacak ve aynı zamanda pratik anlamda çözüm getirebilecek politikalar sosyal bakım hizmetlerinin güçlendirilmesi ve genişletilmesidir. Konuya ilişkin İŞKUR'un yapabileceklerinin başında istihdam kursları sırasında kadınlar için bu hizmetlerin sağlanması ve bu alanda atılacak adımlar için ilgili kurumlarla işbirliklerinin kurulmasına katkıda bulunmak, bu işbirliğinde yer almak olabilir. Bunun yanı sıra ulaşım zorluğu gerekçesinin yaygın şekilde belirtilmesi, başta vardiyalı çalışma gerektiren meslekler olmak üzere tüm işyerlerinde servis sağ-

lama hizmetlerinin teşvik edilmesi ve elbette kent yaşamı için hayati önem taşıyan toplu taşımacılığın bu alandaki öneminin anlatılması, ilgili kurumlarla bu konuda görüşülüp iyileştirme sağlanması bir diğer katkı olabilir.

Son olarak, açık işlerin karşılanma yollarına dair veriler, işverenlerin İŞKUR aracılığıyla çalışan arama yöntemini oldukça yüksek bir oranda kullandıklarını göstermektedir. Aynı zamanda kadınlar için önemli olan potansiyeli yüksek mesleklerde İŞKUR aracılığının daha yüksek oranda kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu olumlu durumun daha da iyileştirilmesi yönünde çaba gösterilmelidir. Akraba-eş dost yoluyla karşılama yönteminin özellikle kadınlara açık işlerde daha yaygın kullanıldığı görülmüştür. Bu konuda İŞKUR'un gerçekleştirdiği faaliyetlere dair özet bilgilendirme formları, broşür ve benzeri yollarla işyerlerinin farkındalığının arttırılması, işverenler için sağlanan olanaklara dair bilgilendirmeler yapılması katkıda bulunabilir. Çalışan talebi süreçlerinde kullanılan gerekli formlara erişimin kolaylaştırılmasının da yararı olabilir.

KAYNAKÇA

İŞKUR (2014) Ankara İşgücü Piyasası Araştırma Raporu

TÜİK İşgücü İstatistikleri, Hanehalkı İşgücü Anketleri

İlkkaracan İ. (2012). “Why so Few Women in the Labor Market in Turkey?” *Feminist Economics* 18:1 1-37

Memiş, E. U. Öneş ve B. Kızılırmak (2012) “Housewifization of Women: Contextualizing Gendered Patterns of Paid and Unpaid Work’ *Gender and Society in Turkey: The Impact of Neo-liberal Policies, EU Accession and Political Islam* içinde S. Dedeoğlu and A. Elveren (der), I.B. Taurus.

Toksöz G. (2012) *The State of Female Labour in the Impasse of the Neoliberal Market and the Patriarchal Family* S. Dedeoğlu ve A. Y. Elveren (der) *Gender and Society in Turkey: Gender and Society in Turkey: The Impact of Neoliberal Policies Political Islam and EU Accession Process* IB Tauris London ve New York. (47-64)

Zacharias, A.; T. Masterson ve E . Memis, (2014), *How Poor Is Turkey? And What Can Be Done About It?*, *Economics Public Policy Brief Archive*, Levy Economics Institute

NOTLAR

